

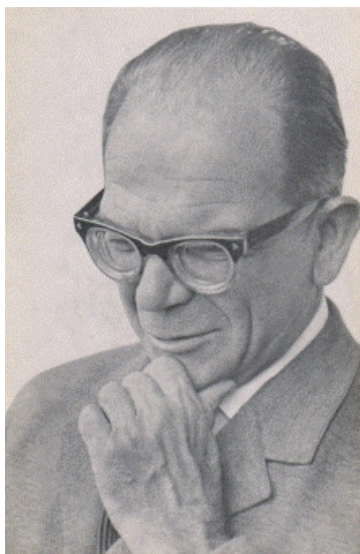
FODOR JÓZSEF

A TÉKOAI PÁSZTOR

Költemény, dialógusokban és kórusokban

1951

BEVEZETŐ FODOR JÓZSEF (1898-1973) KÖLTÉSZETÉHEZ ÉS ÍRÓI MUNKÁSSÁGÁHOZ

„Mit hittem, mind másra szálljon
Ím, itt minden egy furcsa tömbben,
Ilyen sok volt, - még ha több nem -
Vegyék vissza mind, amim volt
Vegyék vissza íme tőlem
Mindent, ami birtokom volt -
Álomban és levegőben.”

(Testamentum)

1923 június 29-én „Az Est” c. lapban **Mikes Lajos** szerkesztő új költőt avat:

„**ÚJ MAGYAR KÖLTŐ:** (Fodor József versei).

Mikor lapunk tárca- és versrovátát megindítottuk, ígéretet tettünk, hogy a régi, bevált írói nevek szerepeltetése mellett gondunk lesz az új tehetségekre is.

Jól tudjuk, hogy irodalmunk fejlődésének legújabb korszaka igen gazdag ilyen tehetségekben. Vihar után erősebb az erdőn a virágillat, az ocsudó természet boldogan piheg fel. A háborúk és forradalmak által megtépett magyarság lelkének új és élő felpihegését legerőteljesebben a fiatal tehetségek hirdetik. Megszóltatásuk tehát nem csupán az irodalmi folytonosság szolgálata, hanem több annál, nemzeti kötelesség és szükségszerűség.

Ezt a büszkén vállalt feladatot és kötelességet törlesztjük most, mikor egy új költő verseit bocsátjuk az olvasók elé. Azt hisszük, a törlesztés a legnemesebb aranyvalutában történik. A tehetség, melynek utat nyitunk, a legkincsebb magyar tehetségek egyikének ígérkezik. Az az alig huszonnégyéves fiatalember, nagyvilondai és girolti Fodor József, aki most, a mi lapunkban jut először szóhoz, ősi székely erők lüktetését hozza az új irodalom vérkeringésébe. Fodor József székely menekült, akinek verseiben művészetté váltan él a hazai föld íze és lelke: a Hargita rőt erdőzúgása, az Olt ezüst bánata.

Erő, dús fantázia, fojtott hevű nagy szenvedély, a természeti képek ritka mélységű átélése jellemzik az új költő minden sorát. Csupa olyan tulajdonság, melyek egy csapásra lírikusaink első sorába emelik ezt a kezdő költőt. Versein mindenki észre fogja venni, hogy Ady-tanítvány, de a szó legnemesebb értelmében az. Nem üres utánzó, hanem lélek szerint való rokon, aki a nagy elődtől szinte családi vagyont örököl át.

Fodor József Ady-tanítvány, de új vonások gazdagsága teszi egyénivé. Valami sajátos, barokk pompa és zsúfoltság jelentkezik benne, melynek ő az első magyar képviselője. Nem könnyű költő, egy-egy verse máris súlyos olvasmány, komplikált, de nagyszerű muzsika. Fogatkozásai kétségtelenül vannak, nem egy helyütt darabos és egyenetlen, egy-egy strófájára kiülnek a növésben levő fiatal szervezet sutaságai.

Azonban így is kincs, amit ad s mi büszkén és örömmel adjuk tovább, mint irodalmi akciónk egyik legszebb eredményét. Ez a kincs még csiszolódni fog, csiszolódnia is kell s boldogok vagyunk, hogy ennek főfeltételét, a közönséggel való érintkezést, mi tettük lehetővé az új magyar tehetség számára. Tárca- és versrovatunk napról-napra növekvő sikerét, a magyar irodalomnak lapjainkon át való reneszánszát mi sem hirdeti jobban, mint hogy a magyar kultúra tárházát máris olyan kivételes értékkel gyarapíthatjuk, mely legelőször a mi hasábjainkon lép a homályból a nyilvánosság éltető fényébe. Fodor Józsefet, akinek soha egyetlen sora nem jelent meg nyomtatásban, mi fedeztük fel s ezt a felfedezést és tárca- és versrovatunk eddig nagy sikerei közt is a legelső helyek egyikére iktatjuk.

És most hadd szóljanak magukért a Fodor József versei.” - Hét verse kíséretében **Tóth Árpád** mutatta be az új költőt a fenti sorokkal. - A nyitó vers a Mágus volt (A Lihegő erdőnek is a nyitó verse.)

Másnap már az Est-lapok segédszerkesztője volt az addig ismeretlen fiatal költő, s hirtelen bekerült a huszas évek irodalmi életének forgatagába:

Megjelent kötetei:

1927: megjelenik első verseskötete, a Lihegő erdő. (Athenaeum)

1931: Falevelekre írd. (magánkiadás)

1935: Utóhang. (magánkiadás)

1938: Összhang nélkül. (Athenaeum, IGE)

1940: Jelenések éve. (Almanach)

1922-1942 Összes versei. (Singer és Wolfner kiadása). Ajánlás: „Mikes Lajos szellemének”. Kézzel írott, eredeti előszó: „E kötetben, néhány versem kihagyásával, öt könyvem anyagát gyűjtöttem össze, néhány, még kötetben meg nem jelent írással megtoldva (39 vers, „Új versek”). A versekben, igen sok helyen szavakat, sorokat változtattam, ennél fogva írásaim végleges szövegére nézve ez a könyv irányadó.”

1942-44: versek mellett publicisztikai tevékenysége dominál, bátran küzd a fajelmélet hívei ellen. A ma antifasisztának nevezhető publicisztikai tevékenységéből az író később válogatást készített (52 írás), amelyet azonban haláláig nem tudott kiadatni („Toll és bot”, később „Magyarság iskolája” címmel). Sőt, ez a cikk-gyűjtemény máig kiadatlan. (2010).

1945: Mérlegen. (Új Idők irodalmi intézet). Versek 1942-45.

1947: Az ember és a hang. (Singer és Wolfner). Versek 1945-47.

1949: Boldog zendülés. (Athenaeum). Versek 1947-49.

1945-49: az Új Idők szerkesztője; a lapot végül is telefonon tiltották be. Ettől kezdve 1956 tavaszáig az író szilenciumra ítélik.

1950-55 össze: a „hallgatás éve” alatt íróasztalfiókjának ír verseket, amelyek majd 1958-ban látnak napvilágot; lefordít két Shakespeare darabot: „Tévedések vígjátéka” és „Sok hűhó semmiért”; továbbá ír két színművet, amelyek sem kiadásra, sem előadásra nem kerültek napjainkig (2010): „Zrínyi” (Történeti tragédia 5 felvonásban, történik 1664-ben), és „A végső szín” (tragikomédia Katona Józsefről 3 felvonásban, történik 1819-ben), továbbá lefordítja Dickens: Dombey és fia c. regényét. Az Idők útján-hoz csatolt és 1951-ben írt nagy költeménye „dialógusokban és kórusokban”, „A tékoai pásztor” is kiemelten ide kívánczik, (oratórium-szerűen előadható volna). Nyomtatásban csak ez az utóbbi jelent meg az Idők útján c. verskötet végén.

1957: Kossuth-díjat kap Szabó Lőrincsel, Németh Lászlóval, Heltai Jenővel egyidőben.

1957: „Jelenések évei”. Válogatott versek, 1922-1949. (Magvető) Vajda Endre 18 oldalas, a költő egész munkásságát értékelő „Bevezető”-jével.

1958: Idők útján. (Szépirodalmi). E verskötetben az 1950 óta írt versei szerepelnek.

1960: Országutak énekei. (Szépirodalmi). Versek 1958-59.

1961: A történelem sodrában. (Válogatott cikkeinek gyűjteménye, amelybe azonban az 1939-44 között írt antifasiszta publicisztikájának felvételét nem vállalták).

1962: Az emberség tanúja. (Szépirodalmi). Versek 1960-61.

1963: Szertelen ünnep. Válogatott versek, 1923-1962. (Szépirodalmi)

1964: Emlékek a hőskorszakból. (Önéletleírásának I. kötete., Magvető, 1964)

1965: Magam nyomában (Szépirodalmi). Versek 1962-64.

1966: Énekek napközben. (Szépirodalmi). Versek 1964-65.

1968: Teremtő nyugtalanság. (Szépirodalmi). Versek 1965-67.

1969: Emberek és állomások. (Önéletleírásának II. kötete, Szépirodalmi, 1969)

1971: Nagy szelekben. (Szépirodalmi). Versek 1967-1970.

1972: Felkavart világ. (Szépirodalmi). Két önéletleírásának és irodalmi visszaemlékezéseinek összevont és átdolgozott kötete, 1972 (Ennek szövegét tekintette véglegesnek).

1973: Végtelen menet. (Szépirodalmi). Versek 1970-72.

1974: Egy Plánta énekei és más versek. (Szépirodalmi). (Az utolsó verseskötet, amelynek a költő már csak a korrektúráját láthatta.)

1975: Egy költészet története. (Lírai számadás prózában saját költészetéről). Kéziratban maradt fent a költő halála után, özvegye rendezte sajtó alá.)

Két szűkebb válogatás jelent meg még Antal Gábor gondozásában az író halála után:

1978: Tarts még, ragyogás. (Szépirodalmi).

1985: Élet jóízei. (Szépirodalmi).

Antal Gábor irodalomtörténész 1976-ban az Arcok és vallomások c. sorozatban könyvet írt Fodor József életútjáról „Fodor József alkotásai és vallomásai tükrében” címmel. (337 oldal). Szépirodalmi Könyvkiadó.

Életrajzi adatok

Fodor József 1898 ápr. 22-én született Nagyilondán (Erdély, Szolnok-Doboka vármegye). Édesanyja Betzkay Polyxena, apja girolti Fodor Lőrinc.

Háromszor nősült. (Mayer Ilus, Donáth Klára, élete utolsó tizenkét évében Sikó Zsuzsa). Évekig segítő barátnője: Moiret Margit. Gyermeke soha nem volt.

1973 október 7-én halt meg Budapesten, az Orsz. Kardiológiai Intézetben.

A Farkasréti temetőben nyugszik. Sírhelye 7/2 - 1 - 21/22. Síremléke (az író bronz mell-szobra) Marton István szobrászművész alkotása. A szobor hátoldalán egy versidézet: „Minden indulat csak átok / Ha nem láttok, újra láttok, / S útlan - még élő - szívemhez, / Meglátjátok majd, ha nem lesz.” („Utánam”, F. J.)

A TÉKOA PÁSZTOR

SZEMÉLYEK:

ÁMÓS, pásztor és próféta
ENAN, UZZIEL tanítványai
PÁSZTOROK KARA
TISZT, KALMÁROK, VÁNDOROK,
UTASOK, KÜLDÖTTEK

IDŐ: kb. 2700 évvel ezelőtt

*„Ámósnek beszédei ezek, ki a
Tékoabeli pásztorok közül való
vala, melyeket látott Izrael országa
felől, Uzziásnak Juda királyának
idejében, és Jeroboámnak, Joásnak
az Izrael Királya fijának idejében
két esztendővel a földindulás előtt.”*

(ÁMÓS PRÓFÉTA KÖNYVE I. Rész. 1.)

SZÍN

*(TÉKOA. Sívár fennsík fácskákkal, háttérben ÁMÓS kunyhója, messze hármass hegyláncolat, a
hegyek hajlásán keresztül víz látszik. Oldalt út. A PÁSZTOROK KÓRUSA önkénytelenül
verődik össze, olykor egyik-másik eltűnik, juhot terelget. ÁMÓS is háza körül tevékenykedik
közben, egy-egy új jövevény szavára jön az előtérbe.)*

ÁMÓS:

Im, itt, e vad, sovány fűgének ösztövére
Hűsén, - mivel sovány vigaszt kínál csupán
Ami szegény, - pihenj, Ámós. Pihenj, hiszen
Nehéz az út, amely mögötted, és lefolyt
Egy élet. Túl, amott, zihálja csak bolond
Futását a világ, te szűnj. Hiszen rohant
Soká e láb, és sohasem állva, e torok
Ugyancsak áradt. Ül te most. Amit tehet
Egy élő: tetted; és füledbe nem hatott
Magas parancs, hogy szád ne zúgta volna bösz-
Pörölve. Hagyd. Miként a vész lecsap: s fejét
Meginatón, a lomb lerázza terheit
S mosolyg megint: úgy elsüvöltött szód nyomán
Maradt a régi. Fáj a láb és fáj a szó,
S - a sok kudarc után - nyugalmas változást
Tán Isten sem akar már. Fulladoz tüdő

S, a késő korba érve, ing fődön a gyér,
Ősz lomb. Elég. Pihenj; s mint felhő, ha kizúg
Viharja, megszakadt szivednek árjait
Kiontva, tűnj. - Ragyog, remeg virág, sugár
A víg esőn: de szádnak zápora nyomán
Nem int öröm. Szavad komor, verő harag
Özönje volt csupán: s közötte, mint ököl
Ütése, átok-mennykövek; az emberen
Elkeserült Isten rivallt le benned a
Világra. Mert, amint sugott, beszélted itt
Bátran; s ki mondaná talán, hogy semmi volt
Ez az egész - azt mégse, hogy nem voltam én
Hű! ki az üldözést, nyomort, gyűlöletet
Im, álltam, s a szelíd barom közül, a zord
Parancsra, talpraszökve, szembeszálltam a
Világgal. Elmúlt; és, ha buktam: újra mást
Nem tennék. Mert, míg in, szó bírja, égni kell
A jobbért; és ki csak magának él: sivár
Szerény az. Enjavunk s a nap futó, silány
Vitáiért vítt harc nem éri meg, hogy álld
És küzd; s miért deréknek élni érdemes:
A Tett, az Eszme. S én kardként lobogtam az
Isten kezében! Ám elég. Fogjon verőbb
Acélt a Nagy; törődve és homályosan,
Már félreállok. Únt szidalmak, únt hibák:
S új tárgy kerül elő a nappal, új beszéd,
S nem él a régi. Vagy talán: ha a becsült
Ügynek homályba hullt, derék hősei közt
Idézi példa! És mit érne, ha tovább
Buzogsz s az új napok és új nagyok között
Sűrögve unszolod magad azokra, kik
Csupán a tisztos múlt címén köszöntenek,
S nem mert szavad kell? És ha joggal is kívánt:
Volt-érdemet becsülni, s ez csak ékesít
Ifjat: ki, tengeni, ezen kohol igényt,
Inkább nyugodjon! Év, csapás ha lassan olt
Erőt, reményt, ám egy maradjon égve még:
A büszkeség. És így - ki jött, százszor, s nehéz
Haragja rengetett, ragadt: - ne szólj Te sem
Immár nekem! Ne szólj. Becsült palást a kor
A vénen, s tisztelése ős kötelmeit
Isten se dobja: s így szavad, tudom, csupán
A vénnek cseppenő kegyelmes áldozat,
S - még érdememmel tartó - áltatás. Ezért
Nem hallgatom tovább. S ha százszor is kiáltasz,
Fejem lehajtom és csak folytatom utam,
Mint ki süket. Eressz! Bátran, ahogy magam
Ejtem magam. Minek tovább az ámitás,
Mint túrt s szánt társ felé? Ha vége: vége. Egy
Istenhez nem méltó, kinek kezén a tág

Mindennek rendje függ, így csüggni: elmenőn,
Kit Ő se tarthat. Az Egésszel számvető
Nagy Polc hőseinél a cél: az érzelem
Bírója - s egy világ kesergi meg talán
Ha, hullani megért ejtése kényszerén,
Isten jajong. Elég. Engedj. Mint hagylak *én*
Téged! Mert halld, e bús és gáta vető
Percebem: únlak! Únom szent hűhód; dühök
Csinált, bőszen meny-tüzét, mit eldörögtem - és
Nevettek! Így tárván magad ki: mily hiú
Híres, hős kapcsunk - s hogy sugalmad: áltatás,
Tréfa! S ki szökne így tovább, bolondított
Gyerekként? Ah! elég! Ha a kín és halál
Nehéz ár a szóért: a semmibebevés
Rosszabb! Bősz-nagyzolón a jobbra hívni - vagy
Vész: s csak vígabb a Gaz: alázó ez! Alább
A pornál! S még hagyod! S ha tenneved kopik -
Hisz Általad szólunk - mi az Neked? Hiszen
Isten vagy. Ám nekem kell kis önbecsülés,
Ha élek. Így lazult és lence láncaim
Lefejtem ím - s ha nem kívánod is Te: nem
Kiméllek. Mint magam se nézem én: ki, hő
Vad negyven év után, így rántom el magam
Szívemtől: a Szótól; s kegyed magadban únt
Nyugétól - mit megtenned fájt a vén iránt -
Feloldalak. Legyen a Nagynál a kicsi
Nagyobb itt: mint illik, mikor visszaadunk
Számunkra juttatott s túlosnak bizonyult
Kegyelmet! S nincs tovább. Ül, Ámós, ül. A nagy
Futamnak vége. Vége! - Csöndül a kolomp -
Míg csúfolt látás üszke még szemem mögött
Forr s füsttel öl! - óh! olthatatlan iszonyat!
Csukott pillák pokolkapúi, mik mögött
A Mondhatatlan int! Tán évezerre - tán
Jövőre. Mindegy. Őrzöm én, amíg csak ég,
Mint gúnyra tárt, de élő képzeléseit
Az örült. Éj ha jön: ezektől illan őz
Álmom - és tőlük láng napom, míg kérdezem:
Hogy volna, ha szavát Ő végbevinni nem
Gyáva - s a Rossz felől tettel is retteget? -
Küldött: ám igazolni nem jött engemet!

KAR:

Jól hallok? Vagy téved e fül?

Óh!

Ámós, nem ismerlek rád,

Ámós!

Miféle bűvölet

Rántotta orv hurokba lelkedet,

Hogy leterítsen a dicső

Úton!

Óh, Ámós, szenvedők ügyének embere,
Megtiproztak szívét magadba fogva, roppant
Rohama a forró hévtől feszülő jobbnak,
Véled, jaj, be letört!

Álom-e, vagy bolond
Lidérc ez?
Nézd, a rettenetes
Sziklagörgető szavak
Bajnok-erősét,
Kinek világostromló melle legkisebb
Fuvalma
Égiháború
Volt: íme, nézd a Nagyot, mint
Nyárvég fellegeként csüggve, csepergi el holt
Zivatarát
Lankadt lelkének, mely a tegnap
Gyűlt erejében, a Rossz
Fülébe, mint a Mennydörgés iszonyú istene zengett!

Való ez, Ámós, óh Ámós?
Remény kötele, melybe a mélység
Fölött fogódtunk,
Hitető
Állandó hangú istenközelben -
Óh, özvegyek gyámja, s nyomorult
Szószólója, félelmetlen peres,
Szegényeid védője, hitünk
Harmatja:
Szavad élet -
Mely ha elhal, lecsüggünk
Mi, mint
Fény az estben,
S harmattalan az esett
Virág, virág.

Ezért bármi szeszély, vagy bánalom,
(Hozzád miképp is érhet?)
Mely csüggedésed hozza, vesd
Vissza. Hogy te hallgass: örület!
Hangom, erőm nem is leli
A döbbenésben a szavakat
Erre!
Mintha valaki másképp nem is gondolható
Dolog
Rendjét rengette volna
Meg: természeti törvényt!

Az nem lehet, nem lehet az, hogy Ámós
Ne szóljon,
Mint nem lehet, hogy ne repüljön
A madár,
Ne szálljon

A szél,
A nap
Ne süssön! Miféle érthetetlen, vak vihar
Fordított régi magad
És a Hang
Ellen, amit
Ime, megtagadsz?
Ha gyökere ellen zendülne a fa,
A kéz
A szív ellen, mely itatja: nem
Volna vadabb, rendkívülibb
És meg nem foghatóbb!
A bőszen járása, mely félre csap elmét,
Fontolást,
Ennél iszonyúbb hasonlást nem teremtett.

Isten, s enmagad és a sors s a világ
Ellen zavart vitában,
Hol leled, hol helyed immár -
Kinek eddig talpa alatt a rög:
A Hívás volt,
A Lélek,
Amelyre feszülve, szembe kihívtad a Rosszat -
S most elrúgva sarkad alól,
Mi tartott
S a harcot,
Talajtalan,
S közönyben minden iránt, mi büszke egyensúlyt
Adott, nagy erőt -
Mint árama-vesztett szárny, széllebegette levél
S lenge felleg pelyhe, kerengsz:
Terelt
Semmi
A semmiben.

Mert ami a mindennapok kicsi emberében
Elfáradás,
Huzamos, anda sütéssel
Tarkult, kései évek
Únt hevű, néma nyugalma -
Árulás az
Tenálad:
Mert nem hallgathat a próféta, ameddig
Szája szól, szíve ver,
A Küldött
Számára nincs pihenő! -
És nem is
Értem:
Hogy a halálradúlt, ezersebű Ember szörnyeit
Látva, miként
Hallgatnál te: mikor

E rettenetes, sok-kínú világ
Jajjait csak úgy
Bírja a jó,
Ha menteni önmagát dobja a sorba;
S a részvét okozta szenvedést: hogy
A végsőig csikart,
Mindent feltevő harcban
Feszülve, a gyötörttel
Egyenlőképpen maga szenved.

KARVEZETŐ:

Im, elzúgott, özön-hab-érveid után
Beszél ki végre hát, mi bánt, hogy értsem én.

ÁMÓS:

Ki érti? - Mondhatatlan úrben rebben a
Szél - s indul ég, fa, víz, remegve. Szenvédünk.

KARVEZETŐ:

Loboghat szél, fa, víz: nyugodt-erősen áll,
Kemény gyökérben az, ki tettben egyenes.

ÁMÓS:

Fenyő nagy ormait mutatja - hős fejét:
S vész indul erdő és szív orv útjairól!

KARVEZETŐ:

Minden viharban épen álltál a tetőn,
Acélhatalmú hitbe nyujtva lábaid.

ÁMÓS:

Óh, kétszeres kínom! Győzött a látszat, ím!
Üres csöndbe fül a híres, a vak kaland!

KAR:

Nem értelek. Isten hívott küldöttje vagy.
Hittel-hívott: - s hittel teli beszélt a szád.

ÁMÓS:

Rászedtem én az Istent, Ő meg engemet.
Hitetve-szólni hítt - s hitetve szóltam itt.

KARVEZETŐ:

Szavad hű volt, igaz: tanú e nagy világ.

ÁMÓS:

Szavam hamis, hiú: tanú e némaság.

KAR:

Mohó, ezer szív itta, mint barázda, szód.

ÁMÓS:

Szavam a szél-barázda itta, lenge lég.

KARVEZETŐ:

Borul s gomolyg az év: s feszeng szád sarja, zöld!

ÁMÓS:

Már negyven éve vár kalászba tört vihart!

KAR:

Óh, Ámós, int időd, s mielőtt jönne, ím,
Pihenni térsz te már: villáma ellobog!

ÁMÓS:

Húnyásom intené maga után a vést:
Pihenve ülne rég lelkem, e tört vihar!

KARVEZETŐ:

Villám hiába int: míg telje nem gyülöng,
Záport nem ont az ég. Te a kívánt jövőt
Siettetnéd mohón. Ez annyi, mint bolond
Ujjal nyúlnod a fába, hogy idő előtt
Teremjen; éj közén kakasként zengened,
Kelésre - s esztelen kar-indító gyanánt
Pálcát suhintanod, míg nincs együtt a kar
S zajonghat a zene. A dolgok rendjeit
Ki nem erőlteted, míg a szükségszerű
- Melyben magad is ott vagy - meg nem érleli:
S a sors nem orv kölyök, hogy engyümölcseit
Letépje zölden. Oktalan, veszett roham
A jóra: így lesz ennek ellentéte: és
Hit és szabadság - éhe féktelen hevén -
Több szolgaság; mert a türelmetlen kidőlt
Reménytelennek tárja harcód. A szavak
Küldöttjén fő teher s próba: nem a kemény
Beszéd, s állni a bajt kény s balgaság felől -
De a reménytelen, hosszú napok során
Megküzdeni a csüggedéssel! Míg a hős
Nem lép a színre: nyög - s remél az elnyomott;
S ha jön: s lecsügg csúful, mint a kicsik: nem él
Többé nekünk remény! A föld gonosz gödör -
S az élet bús férgek robotja, harca a
Nyomorult falatért, mit meghagyott nekik
- Enhasznáért - a rajta nagybővelkedő
Henyék hada: kik birtoka e tág világ
Színe s java, és ősi, homályos jogon
Fennülnek, mint az inghatatlan istenek.

ÁMÓS:

Mi meglepő szóár! Elönt a bölcs özön!
Tudósok a tékóabéli pásztorok.

KARVEZETŐ:

Együgyüekből is teremt bölcset az Úr,
Mikor, tanáccsal élni, együgyű a bölcs.

ÁMÓS:

Hiú szavak! Derék, köz-ajku bölcseség!
Ha érveken forogna minden és a szón;
Igy volna. Ám valóban: itt a nyűtt ideg-,

Szív; únt mocsok; s hit- és reménnyel-töltözés
Betelte: s mind, ami az Eszme és Való
Között különbség. - Lám, nékem is vannak ám
Szavaim, vannak! - Hogyha két gyerek vitáz.
Harmadik nem tudós ott sem: mert ki tekint
A látszatok mögé? Hát hol próféta és
Isten áll harcban! A titkot nem oldja meg
Közhelyek árja. - Hallom, hős vagy; s egyszer éh-
Párduc s kivert juh reszkető, reménytelen
Vitájába vágtaal, bottal, s még idején
Megűzted a vadat. Nos, ha e tág világ
Szökkenő percén, a nagy Rend, ember s titok
Rebbentekor ott állsz - s kezédbe markolod
Mindennek nyitjait: bizonynal még merőbb
Vagy, s bölcsőbb! Ám a nagy Istennek foga közt
Visongó, vagy abból igyekvő áldozat
Sötét, nehéz, külön vitáját, érveit,
Vérző vállalását ügyének - mint noszolsz
Engemet itt - vagy a - tán éppen úgy veszőn -
Menekvő igazát, bűnét: ha százszor is
Vagy minden évrre és titokra hős-tudós:
Csak enmaga s az Isten: ő vitatja meg.

(El.)

KAR:

Lelkem remeg
Érted és magamért,
Döbbenve, óh, hivatásnak, parancsnak unottja. Milyen
Példa, milyen kéz
Hívhat az Útra,
Ahonnan
Látásodban, ím, megzavarva, ragadt a
Türelmetlen indulat
S nem vártad be napod,
Amely szavadat igazolja,
Közel,
Közel,
Vérforró lehellete érinti az arcom,
De - a várva-várás önkívületében vakon -
Kiállsz te,
Mikor
A színeig telt idő pezsegve forr
S a bűnnek habja,
A bosszuló Istent felindítva, kicsordul.
Igazság embere!
Tehozzád
Nem tapadt a pénzvág, az öröm
S a hiúság hajszolása s a többi bolondság.
Mi hordja az embert
S néha ölésre vadítja, hamar

Magafeledkezésre,
Fejedhez
Az élet szennye sívársága nem ért fel -
De boldogan-szomorún s jóllakhatlan a szóval,
Vitted a rendelt utakon rohanók
Magaelég
Életét
S mosolyogva és zivataros-keserűn
És tombolva, s örülve és magasan,
Mint Istennek kiválasztottja, a kemény
Látások titkaiban,
S alant,
Mint a gyermek, egyszerűn.

Nem szeretem én a cifra papot,
Kinek ruhája fény, álma a fény,
De legyen az Istennek embere,
Mint Mózes és a szent, többi nagyok,
Szegény,
Kinek java csak az Istennek kenye,
Kicsiknek üdve s ártatlanoké
És nem hízelgi a hatalmast
És az aranybért,
Mint a hamis, mímelt szent,
Világ bolondja,
Ki a pompáért, hivalgva, hagyja
Szent hevületét
És a többivel futja a versenyt
A rangért.

Ámde te, Ámós, sarutlan s durva mezedben
Jártad utad -
És éhesen, hogy a csontja kirítt
Napszíttá, izzó, sóvár, csak a szóra mohó
Orcádnak; sebe-tört
Lábad remegő léptét nyurga boton
Gyámolva, ott voltál te, amerre a baj hada
Van!
És már nem is tudom, hogyan
Bírja majd a nyögő
Sorsaütött,
Ha nem látja a Jót,
Kinek szavai gyógyítanak és ölve vernek: -
Óh, mint a szomszagtól tikkadott,
Ha elrántod a száján a kortyot -
S mint a mellől idő
Előtt
Elválasztva a gyermek!

(Két vándor jön.)

1. VÁNDOR:
Tékoa földje ez? Mondjátok emberek.

KARVEZETŐ:

Az, ha való, hogy ő, ki szól, ím, pásztor itt.

1. VÁNDOR:

Az Isten emberét, Ámóst, mondd, hol lelem?

KARVEZETŐ:

Akárhol is, ha szája többé nem beszél.

2. VÁNDOR:

Mit! Tán halott? Óh, jaj! Ne szólj! Hadd sírok én!

KARVEZETŐ:

Sírhó jobban, mint különben: kiről szóltam, él.

2. VÁNDOR:

Hogyan? Sírhó az élőn, jobban, mint ha holt?

KARVEZETŐ:

Halálnál gyászosabb az élve némulás.

(Ámós visszajön.)

ÁMÓS:

Nevem csapott imént fülembe. Mit kívánsz?

1. VÁNDOR:

Túl mélyre nyelt előbb a nem várt döbbenet,
S még levegőt faló tudóm, szám hangtalan.

ÁMÓS:

Jó vándorok, talán bizony e város itt -
Vagy e kórus, amely ilyenmód megbüvölt?

1. VÁNDOR:

Előbb hallott szavak s kívánt ígéd között
Óh, még titokkavarva forgatom fejem.

ÁMÓS:

Titok köszönt elég. S ha fogyhat eggyel is,
Mi lábad erre hozta: tárd ki titkodat.

1. VÁNDOR:

Hová a tél köszönt, megy onnan a madár!

ÁMÓS.

Hogy úgy van, itt, felénk is így beszélnek ezt.

2. VÁNDOR:

S honnan megy a próféta, télbe hull a nép!

KARVEZETŐ:

Hogyan? Való? Mondd! Ez Ámósnek még titok.

ÁMÓS:

Vén szóbeszéd: egy fecske nem terem nyarat!

1. VÁNDOR:

Hol fáj a súlyos élet, ily szó nem vigasz.

2. VÁNDOR:

Égzengő szent vihar: mily vén-szó-csöppbe halt!

ÁMÓS:

Látom, példázó bölcs vagy. Nó, segítsen ég.

(Menni készül.)

1. VÁNDOR:

Óh, Ámós! Izrael tiportja sír feléd!

Judea nyújtja vert, atyátlan karjait!

2. VÁNDOR:

Kiáltja emberét, ki a nagy istenek
Ellen is kelt, ha kellett! Ki az elnyomott
Gerince, vágya, karja, szíve, lelke volt,
Síró szeme, vad ajka. Ki bátran feszült,
Népe egyetlen karba forrt hatalmaként,
A bős bitor ellen - s mint roppant atyja, nagy
Keserve napjain, csitítva, térdein
Ringatta Izraelt. A nép kiált, aki
Nem hallja már, akit imént: és így füle
Nem issza gyógyító reménye énekét;
Nem látja, kit figyelt: s szemébe így vakon
Tekint a nap. Ütött, űzött, vad-elhagyott,
Porig tiporva hullt és teste-, lelke-tört,
Kiáltja az övét, a félelemtelent,
A jót, erőst, kinek hatalma a szegényt
Karolta: s most rogy az, karótlan indaként.

1. VÁNDOR:

Rogy és nyöszörg: ugyan mi szörnyű bűn miatt
Ragadják el utolsó tápját, a reményt,
Szilaj kezek! Eddig robotja-róttan is,
Remélte, hogy - kinek kemény beszéde hullt
Gonoszra, gőgre - az Igének embere
Kiküzdi még ügyét: s vihar, jaj és halál,
Amely száján süvölt s fenyítve int a kény
Felé, kikényszerít szegényre, nyűttre egy
Emberibb életet. S most néma, ím, a Pör;
S a roppant asztalon, - amely maga a Föld -
Csupán az úr dühöng, s mit szolgál-barma hord,
Szívéig elgyötörve, rakja zsebbe, mint
Vesztett ügy sarcait! Dehát miféle szó,
Váratlan, vad parancs, micsoda gyors, nagy érv,
Átok, ijjedelem, varázs hagyatta el
Az árvák és kicsik hű képviselőjét,
Hogy a szóló helye üres, s a lelkeket
Emelt ajak néma, s az Isten embere
Magába bú, sorsára hagyva, mit viselt -
S a gyöngé és szegény nem nyer ítéletet?

2. VÁNDOR:

Vagy úgy lehet talán, hogy, kit senkise hord

Szívén, az árva nép - s kihez mint hivatal-
Utalta védőt, az Isten jelölte rég
Enemberét - immár törődni nem való?
Megváltozott az ősz igazság útja, s az
Erő, a Rend; s ki porban ül: viselje úgy,
Mint büntetést - avagy tiporjon fölfelé,
Ahogy tud: mivel már csak az ököl a jog,
És a siker: törvény? És így taposhat a
Sivár erőszak a gyöngén, amint kíván -
Mert a legmélyebb lét isten-szívébe nincs
Beírva az erkölcs, kicsik védelme, s az
Emberség? S a szegényt segélő ujja közt,
Mint harmat, olvad el papírja - és maga,
Mint nemtelent óvó, a bűnnel cinkosul;
Vagy, holmi furcsa és divatjamúlt jogon
Vitatva juszt, beteg rajongóként derít -
S mint híg bolond, ki sohasemvolt, vagy feledt
Címen igazt, nagyot gagyogva, álmodik?

1. VÁNDOR:

Különben mely jogon hagyja el őrhelyét
A szónak embere? Kit Küldője azért
Hívott az útra, hogy nagy és kicsiny fölött
Védje a Törvényt - és a rab s erőtelen
Szája legyen, ha dúl a Kény: miközben a
Forgó szabályon túl mér, ama Legnagyobb
Szerint, mely: az Örök! És mint önös-dühödt
Peres nem inthet félre nem kívánt ügyészt,
Bíró, kit arra szánt a Rend: úgy bős, bolond
Érdek, panasz, vagy enszeszély sem mentheti
Fel őrhelyétől azt, kit a roppant Parancs
Kirendelt - s ki a megbízást, amit kapott,
Csak küldőjének visszaadni tartozik.

KARVEZETŐ:

Nincs szólni-rendelés, amely nem Tőle jön.

ÁMÓS:

S szólni-hívott, ha néma: mi nem Tőle jön!

KARVEZETŐ:

Talányok útján lép ma lábad és szavad.

ÁMÓS:

Nem, hogy segíts, hív el: csak hogy gyötörjön Ő!

KARVEZETŐ:

Döbbszent szavad megint! Talányra új talány.

ÁMÓS:

Ha szólsz: kín öl. S ha nem: szenvedsz, hogy nem beszélsz.

KARVEZETŐ:

Hát szólj, bizony! Ha szűnsz: méltán gyötör a vád.

ÁMÓS:

Mint izzó vas, gyötör az immár, hogy vagyok!

KARVEZETŐ:

Csak azt ne véld, Ő az, ki e vad kínba dönt!

ÁMÓS:

Ő ül, már érzem, ott, hol azt hiszed: te vagy!

KARVEZETŐ:

Mi hozta rád e bajt oly gyorsan, nem tudom.

ÁMÓS:

Ó, mit tudod, mi az, mikor a Szó nehéz,
Hosszú, kemény, feszült - s künn vad közönybe fült
Vitái közben, ellenállhatatlanul,
Egy hang azt súgja: „Hagyd”! (S vajjon ki az megint,
Ha Ő nem, Ó! Ki most levert szivedbe ül
S cibál: hogy a szavak kapaszkodó, konok
Kövén zuhanva, a mélység iszonyait
Megismerd?) - Mit tudod, mi, a reménytelen
Beszédre, a nem várt, üres, reménytelen
Csönd? A dugottfülű, vak falakat süket-
Visszhangtalan verő hars ércdala után -
A hullva hallgató s homályba elvesző
Holt test-tömegje! Mit tudod, mi: a gyüölött,
Únt szótól némaságba futva - a gyüölött,
Únt némaság! Nyugalmad álmodott java
Nyomán új nyugtalanság; fölös semminek
Tűnő magad s napod; s a furcsa árulás
Ürömje: Mintha nem rendelése szerint
Hagynád a Rendelést - hogy új győzelmeit
Mutasd csak: amikor, kezére kötve, víg
Futásod ál-szabad pórázon engedi:
S csak szökkenőn, tudod, - míg belső görcsbe fúl
A rántáson, mit láthatatlan ujjá von:
Hogy rab vagy s elszaladnod Tőle nem lehet.

KARVEZETŐ:

Óh, láz szavak! Mint lengék könnyű frigye! Lásd:
Most ölelted - és már vered a hallgatást!

1. VÁNDOR:

Óh, Isten az Istennel küzd lelke terén!
Hol így nagyok vitáznak, már hallgatók én.

ÁMÓS:

Parancsolja, szaladj; aztán nyögd vissza: hogy
Hivalgva mondja: lám, nélküle nem lehet
Élned! S így játszik Ő kegyelmes perceket,
Amint a menni késznek tárva-kényre int,
Szédelgjen, ingjon: hogy a megszökött bohót
Megint nyögébe nyomja, - melynek ernyeteg
Bűvében ína víg rugalma rég letört

S erőtelen, hogy szembenézni tudjon, és
Ne vessen, ha kiált; s ne, mint ügyefogyott
Szerelmes, égjen a rossz kötelék után,
Melytől feloldta egy jó perc! Óh, nem erős
A próféta, azért, hogy erővel süvölt -
De gyöngeségből ám: mivel nem tud a bőszt
Parancsnak ellenállni; vagy a zendítő
Haragnak, mely szemizzva nézi gaz nagyok
Ügyét s a meggyötörtek kínzó könnyeit -
Kikért birkózni: jó s derék vele-hozott
Kötelme - halljuk. S így kísért Ő most is, im -
Panaszokon riadni! Mintha szent dühét
Csak emberajk tudná méltón kiontani,
S nem volna mennyköve, (ha tényleg is kíván
Büntetni bűnt és nem bőgetni itt csupán
Néhány bolondot!) mellyel úgy csaphatja meg,
Amint akarja, a bitangot, rongy királyt,
Eb bírót, rossz papot, szent cégérű pimaszt,
Népámitót, zsebest! Vagy mintha Sodomát
Nem volna még, bizony, megismételni mód,
Hogy - míg gőgöl, bajunkra áltörvényt kohol,
Dőzsöl, vagy vért vadász, fennen hetvenkedik -
Cikázva tűz sugára essen és a mély
Kinyissa éh száját, s míg vérszín nyelvet ölt,
Tátongó tágjain letölva, rémesen
Dörgő rengés között, úgy tűnjön el a Gaz,
Hogy anyja, ki vetélte szörnyű sarjaként,
Esküt álljon, hogy sose látta - vagy ha volt
Ilyes szemében egykor is, csak álmodott,
Oly hirtelen repült tova és nem is élt.

KARVEZETŐ:

Ég, csillag, hold zuhog szádon, jajong a föld,
S viharadúlt lelked kába zavart süvölt.

1. VÁNDOR:

S mi mit lesünk? Óh, fordulj, vándor, és köszönj!
Hol a Minden tépi magát: szűnj, kicsi könny!

ÁMÓS:

Különben jajotok, mivel - igazni - költ,
Visszavetem Reá! Elég volt a beszéd,
Amellyel negyven évig itt sivíttatott -
S nem indított a nép bajában rezzenést
Mely szopta szómból a beléndek önvigaszt,
Hogy minden jóra fordul. Mert hiszen, ha az
Úr nem meneszt prófétát, maga a király
Jelöl bizony: hogy ámitó „ellenbeszéd”
Kortyain zsongulón csak izzadjon a nép,
Reméljen, és maradjon minden, ami volt.
Míg, ha próféta nincs: düh-enyhitő szelep -
S olcsó remény nélkül szakad le, meztelen,

Rá a nyomor: hogy többé ne csaló szavak
Bűvében bízson, mely emberré rántja a
Nem-embert: ám eszméljen rá, hogy karja van,
Mellyel, robotja-törte hantjain kívül,
Épúgy fel tudja ő hasítani kemény
Gyötrői rög-szívét; s hatalma van, s ezer-
S ezer-ezerszer több ő, mint ki rajta ül,
Erét köpüli, nyomja-szívja: mondd nekik.
Ne jajgatózz, eredj! Ne lessenek futó-
Bolond próféta-szót, Isten- s egyéb verést,
Álbalzsamot, csudát: de fogja meg kiki,
Mivel vesződik, a kaszát, ásót, kapát -
S ki árva életét emészte istenült,
Kergesse a pokolba! És ragadja a
Kezébe sorsát, mit eddig bolond s betyár
Kaland, kény és szilaj szeszély vitt - mintha a
Rút ördögöt magát ültették volna a
Nyakukba, hogy gyötörje - és erővel és
Ésszel javítsa dolgát. Mert aki magán
Segíteni nem tud, azt a nagy Isten maga
Is veszni engedi, bizony: mondd meg nekik!

(Menni készül.)

1. VÁNDOR:

Mint égi kő szilánkját, viszem el szavad -
Míg az dörögve, izzva, fut tova, a vad.

2. VÁNDOR:

Óh, s messzi tűnsz te már nagy útadon nekünk!
Csak enmagad meglelnéd, ha mi veszítünk!

ÁMÓS *(visszafordul)*:

Tán éppen még haszon nektek e veszteség!
Meddő szavam helyett majd jobbat ád az ég.

KARVEZETŐ:

Óh, már nem új nekem, hogy szóltod rejtelem -
De, mint imént, megint nem értve hall fülem.

ÁMÓS:

Nohát erőlted, s könnyű értelmére vét:
Lohad a kény, ha többé nem szítom dühét!

KARVEZETŐ:

Óh, kétségbeesés, önvád-csikart szavak!
Esett vígasza: ha rendjén túlment a vak!

ÁMÓS:

Ugyan, s mi ugrat újra szómra oly nagyon!
Higgad a rossz s javul tán, ha csöndben hagyom!

KARVEZETŐ:

Ha hátrálsz: el nem ül, de nyomon űz az eb.
A zsarnoktól huzódsz: ő jön csak közelebb.

1. VÁNDOR:

Óh, nagy szív szent bizalma! Óh, gyermeki szent!
Meglátod még te: jód nem jobbít nemtelent!

(Vándorok el.)

ÁMÓS:

A nagy Isten frigyében fősz: hogy másra vígy!
Ember, ha megcsináltam: ez már így van, így!

(El.)

KARVEZETŐ:

Isten elől menekülsz s hivatásod elől menekülsz te!

KAR:

Bármi uton ki fut így: zsákba fut, az bizonyos.

KARVEZETŐ:

Mert, ami törvény, azt soha nem futhatja halandó,
Benne ül, izzva, az és mélyen, mint a halál.

KAR:

Hát kit a lét roppant röpitő kerekébe bekapcsolt!
Nem pihen az, míg nem szűnt menetében a lét.

KARVEZETŐ:

Fut, forog, örvend, vagy bút hord a köz, napi ember,
Nyugszik, sír vagy örül: gondja csak enmaga itt.

KAR:

Mint kis hangya sűrög ma s holnap nyomtalan elvész,
Éli, mit oszt neki, nem nyomja külön e világ.

KARVEZETŐ:

Legkevesebb engondja, miben fő, forr a nagy ember,
Könnye, vigalma: a köz; s élete semmi külön.

KAR:

Élete példa, öröm szava, tette messzi időkön -
Ám amig él, idegen, hontalan itt s nyomorult.

KARVEZETŐ.

S futna szegény, a kicsik csöndjébe bújni a sorstól,

FÉLKAR:

Ám új harcra kiált - hívja, kié: a Világ.

KAR:

Óh, emberi élet!

Araszra beéred

A bölcsőtől a sírig: s a kettő

Közébe bezárva, mennyi

Izgalom, rohanás,

Bűn, nyomorult tett és buta verseny,

A falatért s az önteltség beteg álmaiért,

Gőz-örömért:

S amikor

Lecsappan a koporsó
És a rögök lezuhognak
Durván, dübörögve a mélybe:
Szégyen-ölelve kérdi, ki ott
Áll - mialatt
Átméri a kúsza futást,
Mint nagyhangú játékot, melynek a vége nemvárt
Csönd s buta fintor: -
Hát ezért
Volt az egész?
Miközben
Mintha hallaná, amint
Hátul, a hajszólo,
Pillanatig sem nyugtot adó, kaján, vad,
Irgalomtalan
És érthetetlen, s iszonyú démon hogy nevet!

Döbbersz, sóhajtsz - s azután
Futsz te tovább;
És tehetetlen vívása a kába-reméltnek,
Munkád hiába-volta, tiport
Hit, semmibevert érdem,
S csömör, levertség
Meg nem állít -
Mert a továbbtevés: kötelesség,
Míg ki nem
Kapja az eszközt
Kezedből
Ő, aki azt mondja, elég.

Minek kötelesség, s miért -
És mire jó az Egész:
Köd.
Ám a megállás boldogtalanság,
Mint szavadon olvasom én,
Isten embere, oh,
- Hiába a tűz s a makacsság! -
És rettenetes az élet rejtelve bizony:
Kicsik szegény, vak, semmi léte, s a bamba halál -
Vagy a nagyok fennlobogó szava, tette - mely mennyire jobb,
Ki tudja:
Mert annyi hőse után is
Áldástalan és szomorú az ember.
Ám kegyetlen
Sorsa-űzve,
Futnia kell kicsinek, meg a nagynak,
S tenni, vagy hullani: mint
Titok-ült robotosnak -
Ki a Mindennek fogadott - fel nem fogott javú
S célját jutalmát bús-engedve reáahagyó,

S tán a halállal
Váltott s értett szolgálatot.

A furdalás s a gond: csak ennek
A kötelemnek unszolója,
Ha felejtí eszünk;
S néha a balga erőszak
Hajt - maga érdeke ellen -
Ráriadni, mit csüggedőn,
Csöndben hagynál: s íme, most kiderült - a célba
Talált
Szavad,
Ha már
A kény így szüntetné: s te eképp
Térsz újra magadhoz - daccal és felismerőn
Állva kint
Bajt - és
A jobbért, szebbért, igazért
Harckeverőn,
Hősök örök fénye-jelölt
Útra megint.

Mert ha homályos is az Egész, az Egész: de Valóság
A megfogható: -
Kicsik
Könnye, s a vertnek siralma, nyomott
Nyögése, és a bilincscsörgés, a robot-
Gyötört
Nehéz verítékén dőzsölve dúlongó,
S a szegény -
Valóság az emberi szenvedés!
És szent, akinek
Élete célja: ezt enyhíteni, és a
Szabadság;
Neve fényhelyen áll, a dicső -
Emberség bajnoka!
Mint
Te sem pihensz, csüggve - nem pihen
Soká a lelked,
Isten embere.
Óh,
Tudom én!
S már érzem is az útra indító csuda sorsot.

Mert, ha nem
Tévedek
- De jól lát, jól, ez a sást a
Kékölű ég mélyéből is kihalászni derék szem -
Az Agyarast,
Örvest:
A Nagynak védőjét látom amott -
Acélban, aranyban,

Erős-zömöken,
S dárdája hegyén,
Ragyogó fogain
Fénylik a nap:
Vagy a tüzes düh, mely tán téged emésztene, Ámós,
S orrán fú a harag, a harag! Készülj, íme hát, hogy
Vad szeme szörnyű hegyére szemed szikrázva csapódjon,
S tág melle meggyúlt felleg-indulatát orkánhangu tudóddal
Lefújd s a kihívást:
Semmibe sodorva,
Süvöltőn,
A büszke orcátalant!

Dagadva tart
Ím, erre már,
A nagy Pap tisztje közelg,
Bősz szeme vizslat -
S bármivel is jön: tudom én, hogy
Duzzadt-bő teste vérzsákját kioldva
A száján,
A szómag-
Zenében,
Mint abból özönölve kiömlik,
Nem csöng felénk a barátság.

(A bétheli nagy szentély tisztje jön.)

TISZT:
Üdv, jó kanászok! Látom, nem fül a dolog,
Hogy így danáztok itt, derék időben! A
Cipellőtök csikar? vagy holmi zúzmarás
Vénségöröm bizserg: pénz, sikerült csenés
A dézsmán, orv, zsíros falat, meg iszonyú
Tág torkotokba korty? - No, hol az a bolond?

KARVEZETŐ:
Ilyenről nem tudok. Hacsak - tisztesség a
Vitézi dísznek, mely magas hivatalod
Idézi, s mód reá, hogy bátran elgyalázz
Jámbort - nem úgy véled, hogy az bolond, ki egy
Gorombát válaszig becsül. Mert eszerint
Vedd úgy bizony, hogy nem felelt itt senkisé.

TISZT:
Te zsémb tanyája! Kor- s ital-dühödt öreg,
Hát értsd a szót. Nem hergelődni jöttem én -
De úticsigázta hévnek röffen habja ám,
Hejehujázni hallván öblös, vén kujont,
S dübögni táncban: s közben nyelvem öltöm, ím,
Loholva egy veszett után, ki itt sunyít,
- S ki tisztos fülre gyász, s finom erényre - míg
Cimbora-hadja kar-karolva kárhozik.

KARVEZETŐ:

Habzik szavad s heved! - S ki e veszett nevén?

(Ámós a vita közben visszajön.)

TISZT:

Valami Ámós. Hogyha jól hallottam én.

KARVEZETŐ:

Oly nagy vad, hogy ráindulsz: s nem tudod nevét?

TISZT:

Nem nagy vad ő, ugyan! Csak becsstelen nagyon.

KARVEZETŐ:

Csodálatos! Tán még rámondod, gyáva is.

TISZT:

Gyáva sakál. Hisz hallgatón, lám, hogy lapul!

KARVEZETŐ:

Tartotok tőle mégis ám, ezek szerint.

TISZT:

Az ily bolond jó, ha nem sért többé fület.

KARVEZETŐ:

Dehát mit is kívánsz, ha mondod, elvonult?

TISZT:

Rárontok, hogy többé ne is pisszenjen ő.

ÁMÓS:

Kurjants, röfögj, nyeríts: talán reszketni fog.

TISZT:

Hát te, szőrzsák, te ronda vén kas! Hé! Mi lelt?

ÁMÓS:

Noszollak, hogy ne rogyj, ha véle szemben állsz.

TISZT:

Mit! Sértesz? Nem látod rangom s fegyverzetem?

ÁMÓS:

S hozzá kerek fejed s képed; ki vagy, tudom.

TISZT:

Csak megrázom fejem - s avval sujtlok agyon.

ÁMÓS:

Óh! Szép fiúcska! Karddal és istránggal a
Vállon, s a dárdadísszel, - aztán meg az íjj
Sem hiányzik, bizony, s a lábvért és a mell-
Véd, csöngő, szallag, patkó! Kis katona, hát
Ez mind roppant hatott: de rajta, most pedig
Mondd leckéd is hamar, hadd teljen be a fül -
Bömböljön hangod és vadul rángjon kezed,
Szemed forogjon és irtóztasson hajad,
Külön külön: s ha elsoroltad mind a sok

Vélelmet, szörnyű bűnt, szidalmat, meghagyást,
Ahogy papod szájadba tömte, a bitang,
Sötét, alávaló, bolond, istentelen
Ámósról - és rárakta mind, ami csudát
Erőltetett száj, ész és rokkantig feszült
Képzelet ont, s eszelhet, apja, anyja és
Cudar maga felől - mondom - s ki nem maradt
Egyetlen egy betű belőle, mily silány,
Pimasz, kötnivaló: szedd össze magadat,
Töröld meg szájad is, ha netalán a szó
Hevén kinyálazott - és menj szépen haza,
Hol jöttél; ám vigyázz, közben el ne hibázd
Majd az utat - s a dárdát, kardod, íjjadat
El ne veszítsd, s a vértet, csengőd, szallagod,
S a patkót: és tiszteltetem otthon papod.

TISZT:

Milliomadta! Hah! Galád, orcátalan
Bitang te! Elhagy az eszem! Még mire nem
Merészkedsz! A király s a főpap emberét
Böködni! Száz pokol! Valóban, nem tudom,
Mit is tegyek veled! Silány cseléd-anyád
Jó percben szült, te gaz, hogy így tartom magam -
Másként nem élsz! Tán Ámós ronda nyelve ült
Lepcses pofádba, hogy így őrvöngsz. Hé! Ki vagy?

ÁMÓS:

Ámós nyelvével szól itt Ámós önmaga.

TISZT:

Úgy! Hadd nézlek meg. Aztán elsöpör szavam.

ÁMÓS:

Nézz meg tehát nyugodtan. Azután söpörj.

TISZT:

Eljöttem, hogy szemtől meglássalak: ki vagy?

ÁMÓS:

A vak, vadat félvén, odvába így botol.

TISZT:

Ne tedd be Izraelbe többé lábadat.

ÁMÓS:

Nincs szándékomban mostanán az utazás.

TISZT:

A prófétáló nyelvtölgötést pedig
Hagyd abba! Nem próféta még, aki a kos
Farán ótvart fereszt - s azt ránk kiköpve, bőszt
Jahvét üvölt. Irástudóra tartozik
A tudomány, hallod, nem szolgára, s irígy-
Böszültre, ki, a tompa elme, túnya kéz
Okán, sanyarg: s mi van, rossz hát - s magára nyírt

Uj tant gagyog. Mi van, az változhatlan és
Fönnről való: s mi méltó, már megírva áll
A könyvben - s az igaz javának útja csak
Ez és a szertartás. Ki hát a Rendelést
Csepüli-csüri, s holmi csácsongó, csalárd
Címen hitet, törvényt, rendet, erkölcsöt és
Nép-jót tipor: letörjük ám a lázadót!

ÁMÓS:

Úgy, úgy. Szakasztott, mint apja, a szó! Ha nem
Látnálak is, tudnám, dölyfös, dagadt papod
Dohogta. - No, de van még hátra, gondolom.

TISZT:

Halld csak. Ha lábad még Beera tövisein,
Sok-útu Sikkem, Somron dombja, Beersheba,
Szent Bethel ormán ott barangol, mint bolond
Bika, mely bömböl, s bök: nehéz, véresszemű
Poroszló dobban majd, izzadva, kötelet
Vetvén reá, hogy: megcsapva, tajtékosan
Ne fűjja habját a gyülekezetre, de
Lankadt nyakkal lógassa földre szarvait.
Így rendeli ezt nagy papunk, Amasia!

KARVEZETŐ:

Magukba térnek! - Ámós, így mondtad imént?

ÁMÓS.

Ám jók kardja, míg nem pattan, a türelem.

TISZT:

Már pattan is! Jó, ha megszívleled, bizony.

ÁMÓS:

Hogy nyúl az ostoba a harca-szünt derék
Dobott ügyéhez - s így ráunszolja megint -
Mivel fél! Isten-szó drága zsákmánya, mit
Kiengedett a szám - únt, fanyar falatot -
Mint gyűrtek be abba vissza, amikor
Igy húztok, hogy eresszem! Avval lesz becsült
A rossz is, ha az Ellen reszketve kapar
Kezedre: hogy ne tartsd! Tengő tüzeimet
Csapdossátok mohón; de bölkve ingerelt
Hamv vér-lánggal kitör; és forrongó pörön -
Hol Isten s ember ég a bőszt vitán: hagyod
Ügyed, ha ördög áll mögéd! Ki fölteszi
Rá életét: hogy zord valót süvölt nagyok,
S trónok felett: biztos társul fogadta a
Roppant bizonytalant. Rugótlan nem repül
A nyíl; s a tetterő pattanó íjja: a
Fesztes „tilos”; veszélynek ingerén becses
Az ügy. Így nyomná, ím, enérdekét, veszett-
Nyaklótalan: s így üt magára vissza a
Túlbugzó zsarnok! Mit ejtettem: ím kívánt

Megint - s a hallgatás gyűlölt! - S különben is:
Ha ti akartok valamit, úgy azt magam
Már nem akarhatom - s egy-léptem nem lehet
Avval, kit csöndben-ültöm nem eszmélni int,
Csak öntelibb rosszra; mint a békén hagyott
Szelindek mérgesen, végemvető-mohón,
Szakad nyakamba. Egy hívottnak: ki a Szót
Elhagyta, becsületből - mert nem állta, hogy
Azt csúfjára veszik - ajándék, ím, ha a
Szóért, mely újból üldözésre méltatott,
Elesni hív a becsület! - Így mondd tehát
Önhitt papodnak, hogy fenyegetése: árny,
Gőz, semmi! És ha erdőt ont elém kivont
Fegyverből: csak oda megyek, hová ragad
A Lélek - még az őt fűtő ördöggel is
Dacolva! - Mondd: ha hegy dőlt volna, hab kiönt
Elembe, száz szélvész közt - s tomboló tűzét
Rám ontja a zengő mennyég, hogy szűnjek a
Vad hallgatásban: meg se moccanok bizony,
Nem én! S mit el nem ért volna szava tüzes
Viharával nálam maga az iszonyú
Isten sem: egy senki, egy sárfaló silány,
Követjével, egy fajankóval, így vadít
A Nagy Porondra vissza: Durva, magahitt
Üzengetése vélt hitem, hibás utam
Villantván és viszályos érveim zűrét,
- Vak akaratlan - s érdemesnek tárva ím
Holt tüzeim, lobogni újra: mint bitor
Hatalma gőzétől fűvódva, pöff-szavak
Pimasz fuvallatával, tengő lelkemet
Tombolni kelti, az ostoba, szemtelen!

(Indul.)

KARVEZETŐ:

Fordult a szél! Jól hallok? Hallok s ámulok!

TISZT:

(Ámós felé:)

Részegetől is sok volna, amit itt hadarsz.

Te vértetű, te agy-dög! Szájjal fűtt kelés!

KARVEZETŐ:

Tán lábujjadra léptek? Úgy hiszem, sziszegsz.

TISZT:

S te, itt! Kutyak bitangja! Köpd a nyáladat.

Dagaszd májad, dagaszd! Cinkos gyülekezet!

Az égre! Csak ne szánnám kardom rút paraszt-

Hússal gyalázni, szétmetélnélek bizony

Oly vígan, mint ki táncol. De üssön beléd

A marhavész s tüzes rüh, mely koszos juhod

Szügyén dúl! s míg mocsok szád így rám kaptatod,

Hasadj meg! - Csak próbáld betenni lábadat
Határainkba, hé! örülj, hogy itt vagyunk,
Különben megcsapolná rossz savód e kard.

KARVEZETŐ:

Úgy dölyfölsz, mintha más sem volna itt, kinek
Velője, marka van - és abban fütykös is.

TISZT:

Hah! Szavadon foglak, nyikorgó szélkelep!
Rozsdás eresztékedben hadd lám, hogy forogsz.

(Kardot húz.)

KARVEZETŐ:

Hó! Pásztorok! Ide! - Fiú, e löccsel itt
Már rég lesem fejed. Boldog végén a göb
Viszket, hogy megkólintsa bóbitás bubod -
S ha moccansz, megkapod, meg ám! - Még hogy mit is
Rak ránk! s mintha saját szemetjén állna, zúg
Ennen tagunkon! Hallod! Egy-kettő, gyerünk!
Lódulj, mert meglódtalak, hogy úgy útra kelsz
Egy perc alatt, hogy tudom, valamennyi pap,
Kántor vár odaát és versenyben szalad,
Hogy megragadjon aztán, mind utól nem ér,
Ahogy, sebtén sietve, szelvén az utat,
S kapudban meg sem állva, mint villám repülsz!

(Pásztorok botokkal körülveszik a tisztet.)

TISZT:

Megyek, megyek, no! - Rátok majd még gondolok.

KARVEZETŐ:

Szégyen a futás, nemde: ám hasznos dolog.

(Tiszt el.)

KAR.

Óh, Ámós! Mennykövek, sugarak
Nyilainak belém, velőm világa bomlik,
Lábam táncol és reszketek
A láztól: micsoda öröm,
Óh!
Fúdd a trombitát, a trombitát,
Remegjen a csend -
Mert Ámós megjött, Ámós újra a miénk: nagy viharon
Át enmagával és mással, a zavart
Tegnap után visszakerült
A Szóra -
Mint
Forog az óriás ostor, s aztán megrántva zeng -
Isten kezében
Karikázva szélesen és vissza megint, a
Bűnt iszonyítva dörren.

Csodálni-, csodálnivaló
Ahogy a Nagy keresi az Igazat -
S vélnéd: éppen *Az* ellen;
Mert tekerülve kerül fel a csúcsra az út,
És a sas
Kanyarogva kering
Ég iránt,
Hogy, aki futton nézi, azt hiszi, messze repül -
De őrzí belül
A Jelt, a magas
Célt: s amikor nem sejti senki sem,
Leccap sebesen -
Mert rejtélyesek, szemre-csalók
Fiai a szárnyak s a gondolatnak.

Szent-bolond
Változás!
S ha hallana csak: ki hihetne ilyent! De
Örvényes a lélek és fordulása merész -
És utakat kell únnia, hogy üljön s otthont becsüljön
A nyugtalan -
S a Hivatott
Száz kusza változatot
Ráng: hogy nagyobb erővel fusson a jóra, feledve
Vélt
Bántást -
S a bamba bohóság imígyen
Hívja magára elült ellenét:
Mint rossz játékos, aki
Zenét zendítne - és zúrt, siketítő riadalmat
Szít a szeren: mert
Ki nem
Számíthatod a váratlant: az Embert!

Ezért nem csügged a szívem
Bősz, szájtépő, hars parancson,
Mellyel kitiltva amonnan
Lábad, Ámós,
Hisz Juda még a tiéd:
S a napnak elég egy
Pont, ahonnan árja szertesét
Árad
És eltiltható a láb, de nem
A szárny, a szó, meg a fény,
S hurkot eressz -
Meg nem fogható az Igazság.

Mert a világon egy marad meg, egy csak: *Az*, ami
Törvény,
S népen, jogon s a közjón tartja magát:
S hol az él, nem félt az igaz szó -
Mert az alapja ez neki éppen,

S a zsarnok
Tilalma így: önmaga ellen
A vád.
S a világnak a rendje nem az éj s nem
Győzhet más, csak a rend, az öröm,
Csak a fény!
S tiltsd: Mint a világ
Lelke, terjed -
És ki tüzét nyilazza:
A küldött! -
Már dereng,
Bár az éj kemény,
Mert már feszül a szó, -
Mily öröm, óh! -
És lángol, ím,
A rossz ködjein,
Ámós,
Szívhajnalító, csuda nyelved!

(Enan és Uzziel izgatottan jönnek; Ámós meglátva őket, visszajön.)

KARVEZETŐ:

Im, új jövők! - Milyen csudát jelent e máj csődület?

KAR:

Nagy csattanás előtt küld ég így rezge fényhírnököket!

ENAN:

Enan vagyok, és ez prófétatársam, Uzziel, emitt. -
Ujulva ittuk egykor, Ámós, bő igédnek vizeit.

ÁMÓS:

Hitteli zöldből állsz elém, mint társ után röptült madár. -
Mi vész visong a berken ott, hogy ím, vertebb mezőmre száll?

UZZIEL:

Harapnám ketté, mit hozok, s adnám felét csupán: elég
Volna, hogy megfúljon tőle a becsületes és derék!

ÁMÓS:

Hadd nyelnem hát. Óh, volna a Gázság maga:
Hogy holtomon csak áldjon a könnyült világ.

ENAN:

Óh Ámós! Elragadták földtől a Napot!
Talpad alól a földet, min lábad tapod!

UZZIEL:

Levegőtlenbe löktek, láng-sas, hol loholsz?

ÁMÓS:

Mit félhet, ki halálnál is hőbb bajra szánt?

UZZIEL:

Van baj, mihez halálthozó vész semmi csak!

ÁMÓS:

S mi kín lehet, mely így túlzengi a halált?

ENAN:

A Küldötté - ki némán tölti életét!

ÁMÓS:

A fül készen csügg: oldd meg a példázatot.

UZZIEL:

Óh Ámós! Többé nem zúghat égvitte szád!

KAR:

Mit mondsz? - S mi tilthatná az Istennek szavát?

ENAN:

Az ősi törvény: mit így forgatott a Pap.

UZZIEL:

Ördöngösök, kuruzslók, titkos mágusok,
Jövendőlk, szemmelverők, kézingató
Gyógy-áltatók, habos szavú halotthívók,
Dúlt álomnézők, poklos-páraforralók,
Boszorkák, bűvölők, hamisterv-cinkosok
Átok-tilalma mérve rád, előidők
Halálparancsán, ha igéd még hirdeted!

ÁMÓS:

Ég! Így fizetsz megtérőt, hogy gunyolva ejtsz
Most, íme, - avval, hogy lehetetlent kívánsz?

ENAN:

Urím s Thummím díszében a magas
Béthel nagy papja; s a sáfrán-szandálu szent,
Gilgál főajka; s Isten-látta Beersheba;
S Micpa; és Kedron és Ben Hinnom völgye közt
Tündöklő tűz-Sion; s ég ittas kékjein
Toronyló Tábor, s Penuel: s kék köntösű,
Roppant Efod hatalmát hordó többi pap
Rettentő érvvel és bizonynyal írt parancs
Gyanánt rendeli, hogy: „Vesztett és sanda eb,
Magános próféta Juda és Izrael
Szentélyeit ne járja többé! És, ha van
Láng a törvényben és nemcsak betűje teng,
Mint tömött vad - ijesztett gyermek gúnyja -: még
Habos tengerben, vagy vadonnak közepén,
Sőt enmagában se szóljon a révület -
Kifordított szem és habbal fűvő ajak
Gyökereken dühült mérgű, vagy ámitó
Ingertől indított bős szájzivatara,
Melyben, szent Szóként, lázszülött agy-szörnyeit,
Vagy ég-rendelte rang, vagyon és hivatal
Ellen fondor dühét álszent ármányosan
Süvölti sunyin a sötét istentelen!”

KARVEZETŐ:

Óh, ég! - Hol szállt a szárnyad még imént, öröm!
Szállt: s, mint siró ijjból sziven nyilalva, hullt!

KAR:

Óh, dönteni, dobott szó: Kelj, vagy ülj, henyén? -
Hantot vethetsz fölédbe: már döntött a Kény!

UZZIEL:

S a gyors hadjárású Jeroboám, s a bölcs,
Bő gazda, Uzziás, Juda és Efraim
Ormán, pecséttel élesíti a parancs
Kivont veszélyét - pihegést sem engedő
Győzelmeként a hírben nagy Amásia
Főpapnak, ki Béthelben úr, s lassú szavát
Szentséggé nyomta így Dán-Símeon között,
Merre zsidó él - hála-buzgalom gyanánt
Jahvé iránt: s az Ős Törvényhez térve, mint
Mondja, a győző fegyverért. Mert lám, meleg
Syria kincstárunkba hullt; s Amon, Moáb,
Hamath, Kír - s a szemhiúsító messzeség,
El a Holt tengerig! S míg így kel Izrael,
Mint gyors kerúb, görög elő tűz-Uzziás -
S roppan habos Joppé, Jamnia, Askalon,
Gögös Gáza: s mint forró viadal után
Veszett váron új zászló diadalma leng -
Áll sikerük ormán hős-lobogva a Pap:
S a versenyes győzők, mint hoppra szállt ebek,
- Szájban a vítt céllal - ülnek lába előtt.

ÁMÓS:

Isten! Isten! Hogy visszatért: zsémbelsz talán
A vén prófétán - és nem is kívántad így
Uj fordulásom?! Tán örültél volna, hogy
Veszteg megülök én már s könnyül terhed az
Öregtől: s mostan, ím, csalódva, keserű
Cseleddel így törsz: hogy tán visszariadok
Az úttól, vissza? - Táncos bábót nem csinál
Szél-járó percem vén-magamból! Ha bolond
Volt szöktöm: itt vagyok, itt. Ám, ha most az a
Rossz, hogy szólok, már engem hátra nem dobol
Uj kedved, Isten! - Ha lényünk lég és anyag:
Hord valamit, mi Rád vall: és ezért, ha az
Isten hagyná bennünk elveszni önmagát -
Ne engedhesse hullás nélkül a muló,
Mivel a benne-isteninek tartozik!

ENAN:

„Jahvé kívánja így”: s Jahvé nagy papja ő,
Béthel! Sunyít, Siloa-menti Sallum, az
Isten-ládának őre - s mint cukorba hullt
Darázs, dülöng a dicsben és verdes vakon
A két király; s mint csal-lepellel ejt vadat

Leselkedő-ügyes: lélek-meghurkoló
Nyelvgöngyöleg színes szálaiban szorong
Az ina-mállt Nagyság. S gazdátalan a nép.

UZZIEL:

Aranyba fúlt a törvény, nem jajong a jog -
Mint szem a kába lángba: buta fénybe halt.

ÁMÓS:

A légből lökve hát? - Hol a lélek egész,
Ha szél hátán is: egy darab föld - egy világ!

ENAN:

A bálványok aranyt zabálnak, szinte hogy
Hasadnak és a kincset ívó templomok,
S ámbrát pihegnek, melynek pöffenése: húsz
Pór-nap robotja, - s türkiz, ónix és rubin
Hengergőz a részeg fényben, mint önmaga
Vérében elvérző boldog örült: míg a
Fal szín-merő ezüst, s mint villámban a menny,
Izzik; s amily bolond pompával bélelik
Bér-zsoldosuk termét, tíz- s tízezer szegény
Holtig laknék abból: viszont csontjára is
Adót ró érte a rang-rázó, ünnepén!

UZZIEL:

Új s új palota nő, márvány, cédrus, bibor,
Réz fénylik, zendül a templom, az áldozat
Fölleng, nyerít a kürt, sívó elsőszülött,
Nyög s hull - s pezsg, ing a vigalom: És, mintha csak
Ész-rúgta bolondok volnánk mi itt, akik
Nem értjük s döbbenünk, foly a világ tovább -
Vagy kórosok, kik, ennen dúlt vérük szerint,
E fény-csudákra baljós árnyat ejtenek!

KARVEZETŐ:

Jaj néked, Elbizakodott, s te durva Nagy!
Jaj, ki a vert szegény hátán túr, aranyat
Csikarni - és árvát sikíttat, özvegyen
Pénzt sarcoll! Jaj, ki elcsavarja az igaz
Pörét - s itélni készülön, a gaz felé
Mutatja markát. Jaj, annak, ki álnokul
Forgó nyelvén Istent rajong, s bérelt ígét:
Vér-rakta nagyra, hogy fedezze csúf bűnét -
S acsargó, görbe szájjal vádakat rikolt
A prófétára, hogy beléfojtsa a szót!

1. FÉLKAR:

Jaj a gögnek, mely, mint csapongó, vak bogár,
Őrjöng a fényben! És akik cinkos kupák
Öblét ürítgetik, öröknek-hitt öröm
Mámora közt! Kik szemkimerítő kocsik
Pompájában húznak, kevély lakáj-sereg
Nyomukban - és, kik kürtök, éljenek között,

Nem hallják a jajt és sóhajt: s a mélybe nem
Nézhén, örök lakoma nékik e világ!

2. FÉLKAR:

Óh, az eszelősnek hiába intenek
Jelek! Vaksággal sujtja azt az Ur, akit
Elveszt. Im, kába rajban mint keringenek,
Hő kedvben, morgó felhőt észre nem vevőn,
Mint déli szúnyogok! - Óh, vad sors: hogy csupán
Hulltán tanul az élő: és amit okult,
Mesének nézi már a jövő nemzedék!

ÁMÓS:

Világítélet! Gyűlsz? Feszülsz? - Már rút a tánc!

ENAN:

Mint óriás vonót, vonja vigan a Pap
A világon kezét s húzza: és járja rá
E lelkek-lakta Föld. S kiket hő- s éh-pokol,
Egyiptom dögje, bot s Farao hadja nem
Emésztett: megteszi egy kerge, görcs, bolond
Ámító - ki kerúb-háton szóló, tüzes
Istenként, hajló vállak s füstölők között
Forgatja sírjában az Őst: s leesküdünt
Szentek szavával így ítél, kor-nyűtt ígét
Csigázva: mit ha rájaolvasol - a Kegye maga
Se mentené a köhaláltól csontjait!

UZZIEL:

Önmagarázta törvényt így riaszt a Jó
Ellen: és szó nem élhet más, csupán, amit
Ő mond, az ökörképmásu isten arany
Ülnöke; s Ős-Parancs-idéző álcimen
- S hálából, mondom, a nagy győzedelmekért -
Igy fojtaná az Úr élő üzenetét:
Hogy en hatalma tartó, égre-gúny cselét
Hallassa gögje Jahvé nagy szava gyanánt!

ENAN:

Igy hullna a nagy Isten ím hát önmaga
Hálóiába! Jót nyújt - embert emelni: és
E kegy címén lehull a jó! - Kis csínytevőt
Elér a törvény. Ám, hol hatalom feszül
A rosszra, ki maga a törvény: az Egész
Roppant Lét indul harcba a megingatott
Rendért. Ha tett s torlás tulér a föld körén:
Tetre robognak maguk a nagy Istenek!

(Ámós Enannal és Uzziellel el.)

KARVEZETŐ:

Óh, láng- és vihar-szó emberei, ti, rettenetes
Szélben felhőkként futók, a tágöblű terek
Utjain szünetlen üldözött-

Üzök - s a vadtorkú lélek hangjain
Hangokat hallók,
Miket nincs mód megállítani, nincs, mert a világnak telje függ
A Szóban: kimondani,
Kimondani -
Egymásután ott lépve a nagyra-lett férfiak
Sorában, kiknek lelke nem remegett
Gonoszt -
De, mint a gyerek, félelemtelen
Iramodtak a Rémnék,
Szívüket kivilágította az öröm
S útjukon a látás: s mint aki nagy
Munkára, a mezőre megy, fogták meg az Ember
Dolgait,
S mint földönlépőt a kemény rög, vitte a hit!

KAR:

Im, Thot és On földjén nézd a Nehézajakút -
Őt, ki a sarcolót
Hívta ki kölcsön szájjal de saját
Hatalommal:
S hátrált a piramis-rakattató
És csúfjára veszett a vad sereg -
Mikor a pusztai nagy szél sáskákat lendítő
Poklos fuvalattal tengerbe lesújtott,
S összecsapott a hullám,
Mint ellenség-szorító, szörnyü ököl,
És zörgő bajnokok, tíz- és tízezer,
A semmibe tűntek alá -
S az újra kitarult mély, fekete és kék csipkeparázst
Sziszegve, táncolt,
Önkívületben, örülve, hogy így
Hullt a zsarnok.

És mikor éj s iszonyú
Fény közt robogott a mennykő és Sinai
Hegye rengett
És villám ömölt és a szünetlen
Ragyogásban
Zengett a kürt -
S a népnek remegése közt
A Törvényadó leszállt
A hegyre, mely mint a kemence tűzelt
S átadta a Táblát
A Küldöttnek! Aki
Nebo hegyéről ott látta azután
Jerikhót,
Jerikhót,
Mint zöld, vad halmait ködlötte Kánaán
Ám lába nem ért oda: mert
A Hírmondónak, a Hírmondónak csak a nagy sors, csak a nagy út pora telt:

Lánggal vezetni, szenvedve, itt a parányt
Értetlen mennyi iránt -
S zavart nyugalma dühétől érve veszélyt
Vagy halált.
Láz-sorsa kései példa: de azért
Mártir új mártirt hiába, s újra hiába vált.
Vagy Sámuel, Sámuel, Siloa
Éjjén, a viharos iramú, a vad,
Bő köpenyben, mint zsákmányra rohanó
Szárnyas: hol felütötte fejét a rossz -
Ám nem szárnyas-hanggal, de mint a nagy ég, ha hatalmas
Szava harsant,
Füstölgő száján harsant a szó,
Mint meghasadt a lángban a vajudó-hegynyi lélek,
És ontotta sziklaigéit,
S óriásként állt
A magavilágította éjben,
A népnek
Szólván: -
Támasz, erő, vád és irány,
Pálya s a kormány.
És szólt a nép:
S királyt adott -
S mint a jog őrszelleme,
Cafat, únt díszként tépte le azután
A hatalomtól tántorgót
S dobta, a félelmetes-markú, a mélybe -
Mert a népnek a kincse a zord hatalom,
És aki bírja: mint
Számadó viseli csupán,
Közjóra
És nem isteni kegyelemként.
Óh, vagy a szó s tett iszonyú
Robotszentje, a Thesbites,
Ki, mint magára vett bösz munkateret,
Ökölrel gyűrte a világ-mezőket,
A rosszal roppant birokban -
Vad dobbanású lába új meg új
Helyre lecsapva, jégsűrűn
Váltván:
Majd, mint isten-ítélet,
Tombolt a Kármelen,
Vérszomjú Bál-papok tiport test-fővenyén -
Majd sebes kerekek küllőiként sebesen
Peregve repesett
Lépte, amint
Jezabel előtt
Futott hevenyén:
Mert ölték a prófétákat sorra mind

S az Urnak
Embereiből
Maga maradt meg.

Óh sors-útú ember! mint rettenetes csattanást
Magában fojtó felhő, fekete s remegő, kék-ideg-
Tűzekkel rebbenő,
Már robbanni telt, rogyanva cipelt,
Lánghevű
Lélek!
Ég-szakadva nagy melléből mint dörgött Ákhábra alá
S vágta szája vad záporával,
Haj-fellege lombját homloka nagy boltján rengetve viharzón -
Míg mögötte, mint
Villám, lobogott
Fény-szeme: és ín-ingva állt a zsarnok,
Józanító özönt falván, az önittasodott -
S a szegény szíve derült,
Vert ügye védjét,
Lelke apját figyelve,
Dús erejében.

És ti többiek! Szentek, dicsők! -
S te, Ámós,
A forró
Lélegzetű Tekoa
Szülötte, Ámós, óh!
Sorsodon ég a szívem!
Válaszútra vetett e két nagy:
A Lélek és a Tilalom!
Választásod: a szörnyű vég, vagy
Szörnyű nyugalom.
Ki látott iszonyúbbat, többet,
Választanod-lehetetlenebbet!

Poroszló hadja tipor meg,
Halálos, görgő kő szór meg,
Hogyha - derék szavad közt -
Az önkény keze fog meg.

Vagy szűnik a próféták
Árama, szód némulván,
S veled
Robban a mélybe -
Roppant robogású hullám
Gyanánt nagy hegyek ormán,
Ha tavaszi víz siet? -
S ahogy nézlek, hallak, ím,
Szád szava: tajték,
Az ürbe bukó rohamban -
S mint göztlő robajja köddé
Porlik: büszke kanyarú
Utad nem látom soha többé?

Emberi - s isteni törvény
Kiáltja most: Némulj! Szólj!
S közel az emberi kény
S lassan közelít az Isten,
- Türelmek, sorsok beteljesedése közt -
S maradsz magadra itt.
Ha szabad így mondanom, szabad,
A világ ellen.
Óh, élni nem, nem
Méltó a kicsit:
De iszonyú a nagyság
Próbájának gerinccsikorító
Pillanata!
Most
Egy világ ügye száll
Jobbra, avagy
Balra. Neked: élet, vagy halál.
Ha halál neked: úgy él
Az Eszme. S ha élet: meghal itt,
Amiért
Élned jött. Mi jobb? Szavam félve kérd. -
Óh, bölcsesség, erő, cél, hit: te légy
Mellette, amint a magáért
Rendelt-gondú, kicsi lét
Döntésre jut - s a rendkívülit
Váró alkalom
Isteni bíróként
Ül, magukon túltenni kívánt,
Reszkető, por, földi perceinken!

(Ámós visszajön.)

KARVEZETŐ:

Óh, Ámós! Unszolód, még röpke nap se szállt -
Aggódva kérdelem én: melyik utat veszed?

ÁMÓS:

Melyre unszoltál - s győztél -: hogy, hogy kérdezed?

FÉLKAR:

(Karvezetőnek:)

Hisz hallhattad imént a dúlt révedezőt!

KARVEZETŐ:

Győztem? - Győzzek még! - Válaszd az ellenkezőt!

ÁMÓS:

Mint álom ágyából felébredve - s nagyot
Álmodva, sajgunk szürke, balga gond között -
S hűnynánk továbbra is: úgy a szebb ragyogást
Választom én a gyáva, vak tengés helyett,
Mi életet láttat; s csak álom a halál.

FÉLKAR:

S mint birtokban szilárd, vad úr, vagy durva társ,
Mind leplezetlenebb a lét, hogy ne imádd!

ÁMÓS:

A Nagy Sors szörnyű léptén döng a föld, dülöng
Az ember! Óh, barátaim, vannak, akik
Szerény időkre jöttek: s vannak olyanok,
Kiknek naggyal kell szembeszállni. Hát vegyük
Elő erőnket, ha már kiszemelt a Kegy;
Legyünk méltók a több megtisztelésre, hogy
Ne mondják: semmire lettünk, s hogy idetett
Az Isten, tévedett. - Van, kinek csend a lét,
Csend. Minket a vihar időszakhozott,
A nagy zengés. Tán, hogy lerójunk valamit,
- Feledt kötelmeket: - vagy látni vágyik a
Végzet: hogy, túl a próba legnagyobb fokán,
Mire képes az ember? Nos, állja tehát
Ezt is a lelkünk! És ha a test összerogy:
Rögén úr nem vagyunk. De lássa ám az ég -
Ha végtelen valónkkal versenyt szállna e
Por: mik lennénk! s ha nem gyűrjük le a halált -
Azért csak, mert nem lettünk halhatatlanok.

KARVEZETŐ:

Óh, Ámós, nem bűn az, ha a hév ajka hőbb -
De „mily szóár”! - nem így zúgtad reám előbb?

ÁMÓS:

S tán hössé hajtó hangod nem volt így erős?

KARVEZETŐ:

Ugy, úgy! - De, emberem: sokarcú ám a hős!

ÁMÓS:

Csak egy: hol méltó emberére lelt a tett!

KARVEZETŐ:

A hős addig az, míg a tettnek célja van -
De örület, ha nincs már abban értelem!

1. FÉLKAR:

S hősebb, aki megáll - s nem fél, hogy nem veszik
Annak: mint az, ki hull, egy balga hit szerint.

ÁMÓS:

Bölcs! - Ám a jóban fojtón és függetlenül
Veszélytől, érvtől, ég a küldő hivatás.

KARVEZETŐ:

Tartsa magát a Jó, mire hasznos lehet -
Hivatása mellett evvel is tartozik.

2. FÉLKAR:

Van zűr a természetben is: tél, fagy, halál -
S nem dobja, veszni, föl mélyből magát a mag.

ÁMÓS:

Érvek dőreje! Szóm elnyomni mint zuhog!
Míg hallgattam: „beszélj!” zajongták e habok.

KARVEZETŐ:

Hallgatni nincs jogod bolond-szeszéyesen,
Óh Ámós! Ám vak-esztelen beszélni sincs.

1. FÉLKAR:

Van fűre, fára, égre, földre rendelés,
S főfő szabály itt. A miénk: az Értelem.

KARVEZETŐ:

Próbára hitt a nagy Sors nagyra szánt merőt,
A legnagyobbra, - mondod, - mely ledönt kicsit.

ÁMÓS:

Próbára hitt a nagy Sors, egynapos parányt,
A legnagyobbra, hogy - s ha hull! - megállja azt.

2. FÉLKAR:

Hát álld próbád, amely a legnagyobb: azé,
Ki bős kisértés közt legyőzi önmagát!

ÁMÓS:

Nem semmi szók! Nézz rám! Vergődve vajudok. -
Két kény között inkább meghalva omlanék!

KARVEZETŐ:

S e tilalom: dacod kihívni, sanda lép!
Árny a halál neked? - Árvád nyögi: a Nép!

ÁMÓS:

S árva-vígasz, hogy élek! - Mint ostrom, szorítsz?
Szivem töröd? - Jó. - Hát a csend barlangja rejt!

1. FÉLKAR:

Óh, van, hogy több a csend, mint dörgő szó-roham:
S követ, mely hull, mielőtt szólna: céltalan.

ÁMÓS:

Adom-veszem a szót, mint könnyű szajha, ím,
Mít mondtam az imént, visszára majmolom!

KARVEZETŐ:

Óh, szép az ifjú álma, kezdő lendület -
S menetben ébredünk: hogy fele alkuvás.

ÁMÓS:

Hívjátok a tisztet, hogy mennydörgésemért
Mégkövessem: s „szájhős”-t köpjön rám a kölyök!

2. FÉLKAR:

Csitulj, szent háború! Lesz még szavadra mód -
Mi van: vinnünk kell addig, a szükség szerint.

ÁMÓS:

Veszett kor! Nem hogy öl: de hogy, szükség szerint,
Bolondot játszik benne a becsületes.

KARVEZETŐ:

Óh, nem, ha néma. S nemcsak ember kényszerén:
Világdöntő szó hírnöke sokszor a csend.

1. FÉLKAR:

Szoltunk mi eddig, szoltunk: most helyet adunk.
Nagyobb Szóló beszél tán, míg mi hallgatunk.

(Két utas jön.)

KARVEZETŐ:

Nagyobb szóló beszél majd! Fül, gyülong az ég -
S új felhők, im! - Mi szél repít felénk, mi sors?

1. FÉLKAR:

Zuhantsd fülünkbe, mi oly terhesen feszít!
Meglátszik messze, ha a vándor nyugtalan.

1. UTAS:

S ti álltok itt? és kérdelek, mintha semmisem
Esnék? - Im, halld: felkelt és megindult a föld!

2. UTAS:

Felkelt a föld s megindult: hogy elnyelje az
Embert, - ez örült port, mely dülja álmait.

1. FÉLKAR:

Szemed villám ütése, hangod égmoraj -
S mit önt szád: vész a földre, érzem; csupa jaj!

ÁMÓS:

Lefogta ajkam: hogy most Ő szólaljon, Ő -
Nos! Mit mond hát a lázas, eszelős idő?

1. UTAS:

Béthelt kerültük: hol Kelet és Naplement
Lakója nyüzsg, a nagy szentélynek árnya közt: -
Kik Orontest szelik: s, zöld Zábon át, Iránt,
S Banne kicsiny kapú-közén Ekbatana
Havát; és Ister, Girgird és Aksibuna
Láb-ritkánrótta rétyét; s Ellibi s Elám
Madár jajongta zöldjét, hol nagy Ulai
Vizárja indul, s bő Judánk gyapja s Moáb
Selyme vetélyben vált helyet, vas és arany,
Agát, réz, karneól, teve és elefánt-
Cserén: - Béthelt, mondom, ahol a büszke és
Utakban ősz kalmárok és zarándokok
Szája - s a többi, kik lába nyugtalan
Jő, megy - mint zsák, mely férhetetlenig tömött,
Szakadva ont messze-zugó hírt, rémulést!

2. UTAS:

A hős Assur - ki eddig, mint alvó, avagy
Kór-ült állatkirály, tartotta talpait
Lazán előbbi zsákmány-birodalmakon -
Ébredt: s mint ugraszülve, szökken, iszonyú
Szemében vész! A nagy Kalakhban zendülés;
A jámbor úr, Assurnari, kardütve hullt -
S sírján, isten gyanánt, e vén világnak új
Arcot teremteni, kelt a hadat-szopott
Pilézer! - S mint tűzvész hevére, mielőtt
Beér a láng, máll fák ruhája fonnyatag:
A hírre már ledől előtte Babylon;
Majd - mint beront a vész és roppantva tarol
Szálérdőt - rendül és rogy rőt dühe előtt
Száztörzsű Kaldea; Elám, Bit, Jákim, a
Porban; vad Namri, Kilikia, Szíria
Reszket és Tyrus, Gargamis, Kommagene -
S adót hoz; nyög Eufrates, a nagy hadak
Nyomottja - s mint növény, fövő, rettenetes
Vihar-veszélyt, kémli Damaskus északon
Szekerek felhőt s az ércruhas lovak
Zörgését - s, szekerekben, vont állú, merev
Lovagok nyílhegyét s szemükben a hegyes
Lángot, mint sujtás előtt a villámokat.

ÁMÓS:

Hah! Ember! Tán látásom könyvét olvasod!
Míg - gúnyra - nyílt: fájt! Most, hogy így van: jaj megint!

KAR:

Olvass kint és halált: csak enyhe semmiség
Ahhoz, mit enkezünk hoz! Több ez, iszonyúbb!

1. UTAS:

S a Nap, mintha csudát bámulna, áll a nagy
Emberrengés fölött, míg szeme összegyűlt
Hévével földre csap s nézése tűzaszályt
Hord! Mint átok-ütötte gyermek, sorvad a
Bimbó, gyümölcs, s halálra válva, színlik el
A lomb. A lé felfő a fában s füstölög -
S mintha pokolban ülne gyökere, kisül
A mélyben, mely izzó parázs. Sustorg a víz,
Gőz-ülten, s nem látja magát benne az ég -
Majd csappan, mint ember szeme, amely kifolyt
S rőt árka ásít. Cserepes szájjal liheg
A rög s könyörg csöppért, míg arcát réz-bozót
Veri - a hő növénye - s olvadva kiforrt
S keményre égett tályogok: mint rút beteg
Bőrén pokolvar. S csak szakad szünetlenül
A szent, bomlott tűz - s míg ragyogó, rémítő
Szép fényhalálban hamvad a sikolytalan
Föld lelke: fönn a gyilkos anya mosolyog.

2. UTAS:

Láng leves Szíria, Naftali, Zebulon -
S kemence-szája hő-beteg zöldükre csap!

KARVEZETŐ:

S így torpan, teng Assur tán, hogy nincs régen itt:
Küld ránk, előre - rá-haláltalan - halált!

ÁMÓS:

Betelt szavak siralma! - Én, én zúgtam ezt!
Ég, gúnyolsz: hogy elbírní most gyenge vagyok?

KARVEZETŐ:

Mit látás, forró fej s örület ajka szólt,
S rémálom: megszokott lesz itten, igazolt!

2. FÉLKAR:

Szegényre sujt a baj, amely a Nagyra szánt? -
Mert túri: s hogy előbb levesse a silányt!

2. UTAS:

Halld, íme még, óh halld! - Moáb és Haurán
Íránt - s ahol az arab pusztá-tengerek
Homok, holt habja terjed szerte, zajtalan
Lábbal leget verve, rettenetes sereg
Reng, millió és millió! - mint szélfuvalt
Fellegfutam, szórt szikraraj, amint ezüst
Szárnyán csapong a nap! Nyomán felnyög a menny;
Tompán dörög, dohog: s a földekre, a zöld
Mezőkre és szőlőkre, mik bogyója telt
Aranyban ing már - és az ifjú, íntalan
Gallyra, míg tejfehér nedvei álma közt
Korona csillog: ráköszönt a pusztulás!
Sír Ammon, Gileád s az Isten-vívta ő
Réve, nagy Jabbok, s Gibboa, Hanadrimon,
Riadva: mert a déli láng mezőiről
Bő sávban, zöld Jordán terét megütve, tűz-
Ostorként Tyrus-, Yanoah- s a tengerig
Szörny-sáskahad dúl. Miriád és miriád
Zúgó fog őrli, zúzza Izrael szívét,
Javát, reményét: míg, loppal s letörve, még
- Szűkre szorított szemmel égre kémlelőn -
Uj s új hadaktól aggva, retten és kiált!

KARVEZETŐ:

Jaj, jaj nekünk! Ezer jaj! Már ne szólj! Elég!
Az ember ellen, ím, az ember, föld s az ég!

1. FÉLKAR:

Kikelt a természet magából, imbolyog.
Mi van: hogy, dülve, szűnjön - vagy másképp legyen.

2. FÉLKAR:

S a gaz: mint dült vizen kincsét a vad fukar -
Csak még jobban szorítja bűne görcseit.

1. FÉLKAR:

Javul a baj között a jobbra érdemes -
Óh, s csak mélyebbre száll a hullani ítélt.

2. FÉLKAR:

Fájással jelzi élte veszélyét a test -
S hol, ütve, nem riad: segíteni nincs remény.

KARVEZETŐ:

Pusztul az Egy a béna életösztonön -
Őr-érzetük ha teng: meghalnak nemzetek.

1. UTAS:

Óh, felriadt az őrtag, rándul az ideg:
A testet menteni kiált bizony a Pap.

ÁMÓS:

Óh, óh! Jól hallom-e? Való? No, mondd! Ugyan?

KARVEZETŐ:

Igy hát enyészti mind, mi hozta ránk a bajt?

ÁMÓS:

Mitől az elemek bőszerűnek, mert igaz
Rendjük el nem viselheti - s az isteni
Erők felzendítik hadjaikat, hogy így
Büntessék a gonoszt, melyben dül, s vesszen az,
Vagy észretérjen! És eképp szünnék tehát
A dőzs, a pompa, kény; éhbér-robot, gyötört
Kicsik siralma; pénzleső biró, hamis
Törvény- s pap, ál-ima, s csak-szemre-áldozat;
S a gőg, harács, s a rothadás, a rothadás -
S mind: mely miatt az átok éri e veszett
Földet; s ezek helyébe az jön így, ami
Messze ma innen, messze: az üzött igaz
S derék, nagy; bölcs és jó király, szerény tanács;
Önzetlen úr, nemes biró, szabad, becsült
Nép; tisztos díj-övezte munka, tiszta pap-
S erkölcs s fohász, amely való, nem forma, füst,
Hivalkó külsőség, üres szív és csaló
Száj ámitó beszéde: Mert pokolba vesd
Templomod, hogyha benne csak hazug beszél
Hazugnak s cicomáit tárogatja ott
A híg ledérség, vagy tápjára kancsalít
Az üzlet és bűn! és valószínűbb templom az
Igaz szív önmagában a nagy ég alatt,
Mint Micpa így és Dán, Sión! - Tehát emelt
Hit jön s magas emberség, jóra érlelő,
Nagyra hívó hang, gond, veszély között vigasz,

S lélek próbáin - és a gyenge test ezer
Insége közt támasz, erő: így gondolod?

1. UTAS:

Bajt orvosolni felriadt a Pap, igen -
Amely miatt, mond, Isten karja ránk feszül.

KARVEZETŐ:

Szertartás, áldozat: s mögötte a gyilok,
Bűn, genny, hazugság! - ezt gyógyítja hát a Pap?

2. UTAS:

Az Ég dühére így okokról nem tud ő -
Az ok: a nem elég szertartás, áldozat!

ÁMÓS:

Villám, mennydörgés! - Eh, de mit fortyansz, te vén!
Ha másként tesz: ki feddtem, én volnék bolond!

KARVEZETŐ:

Amit beszélsz, tréfának szántad, úgy hiszem.

1. UTAS:

Együgyü gyermekészből rég kinőttem én.

KARVEZETŐ:

Hitetlen kérdve: ilyet mégse hittem ám!

2. UTAS:

Sok hihetlent hisz lassan, ki hosszan él.

KARVEZETŐ:

Óh, gazság, mely felülmúl minden képzelést!

KAR:

Ember férge a Rossz? Túl vannak ők azon!

1. UTAS:

Hát áldjon ég! - Itt zúgni már csekély haszon!

(Utasok el.)

KARVEZETŐ:

Láttam olyant én,
Ki őrzöngve csapta a földre magát
S metélte kerge dühhel
És tépte fejét,
Mint fene ellen,
Életét emészte: olyan ez a nép,
Ez a nép már;
És feneketlen nyavalyáiban mintha versenyt
Futna a külső rosszal: melyik veri jobban -
Felrúgja az intést: hihetetlen, hihetetlen
Volna, ha nem állana itt
A példa, a való,
Becsületes szájból tudomás,
Mit elgondolni halál,
Tombolásig gyötörtető -

És nem tehetsz, íme, semmit:
Mert a sötét-cselű Nagy
Javára csavarja
A bajt - s a lélekindító
Célzású csapás nem hozza meg, amiért
Jött:
A sujtó-kivánta okulást.

KAR:

S csak nő a kény eként,
Csak nő a piszok!
Javitani csordult csuda vést
Indokul kerekíteni a még nagyobb
Csúfra?
Ember el így nem vetemült még!
Istent ügynökeként
Forgatni: nézd a merészt!
Így zord intést ég csak azért szán:
Hogy ez itt - címén - rosszabbítsa a rosszat -
S a bűn s a szolga-kín miatt keserűn
Lázadt szent, nagy düh: csak azért
Döng, hogy a bűn
S a szolgaság mélyebb legyen tán?

Óh, hogy szerte, körül
Törvénynek örül,
Mi van!
Hajlogatott vessző visszasuhog,
S mi ferdén
Függ, lezuhan -
S minden szabálytalan és félszeg egyensúlyt

Keres:

És nincs erő, mely vissza-folyasson
Folyam-árt - s letepervén,
Fogna le tél- és nyár-forgást: csak az ember
Él, a rendellenes,
S szörnyű körében: mintha nem is természet volna, mi táppal
Nő, s a közös Rendben kél és oda húny csak - ám, buta gúnynak
Az isteni Rendre,
Külön világot
Teremtett volna az emberi szívben
- S mely mindennek visszája! - valami
Kaján, iszonyú ördög-isten!

Vérben borong az ég,
A nagy had Izrael ellen
Lovagol -
És vak érdek a láncot edzeti még!
Hiszen reá is
Vést visz e forduló:
Így hát ez a rossz mire jó? Mire jó?
Óh, ha az elme

Ébresztve kelne:
Melyre képtelen
A szív! - De én nem hihetem, nem,
Hogy válaszuk a bajra csak ennyi!
Tán mélyre villan a kényszerű bölcsesség
És riasztva
Int
És hoz javulni-
Ösztönt, keserűbb kortyot, szerény
Szívet, s ingert az Igazra: mint
Illik az éjbevont
Időhöz. - E két vándor, mely sebesen közelít -
S mintha akarva hordozná valami
Kéz ma (miként játékban, a nagy szerepet vallani,)
Itt ez utashadat éppen -
Hírt hord szemében.
Remegek, remegek hallani, mit
Mond!

(Két vándor jön.)

KARVEZETŐ:

Talán parázsba ért, hogy így aprózva lép!
Egy röpke szóra tán megállna lábatok!?

1. VÁNDOR:

Mézes fűgét falass bár: az se tart nagyon!

2. VÁNDOR:

Ma látni vágyjuk azt, mit látni üdv, vagyon!

1. VÁNDOR:

Nem alhatunk - s nem foghat itt ma locsogás!

KARVEZETŐ:

S e rém-borús időn mi vonhat, oly csodás?

1. VÁNDOR:

Az ünnep, ember! Tán nem otthonod e táj?

KARVEZETŐ:

Már hatvan éve lépem itt e földi port.

1. VÁNDOR:

Ha nem hallottad hát, barátom, íme, halld:
A nagy Jeroboám pecsétjével a fő
Béthel úr-papja szent gyülekezetre hív
Minden hívőt. E roppant, büszke alkalom
Hírére az isten-közelben remegő
Város már zeng és csillog. Tízszer tízezer
Szem kémli a szentélyt, hol Jahvét képezőn
Bénít a szent Barom, s a szomjtól lángoló
Oltár mohón lesi a rettenten bőgő
Állat dús rendjeit s a nyíló-ér-özön
Ömlését öblein. A lélekizzító

Ünnepre száz és száz fehérruhás, arany-
Rakott pap harsonáz, harsog: míg kidagadt
Torkuk mikéntha víg végítélet előtt
Fuvallna próbát! A várakozás-feszült
Légben félős a szó, a száj elé vetett
Tenyér közt: mintha minden forróbb hang hevén
Robbanna a világ; s a lélek táncol és
Erőin bámul, hogy magát tarthatja még -
Mint kin bérc billen, vagy bírhatlanul nehéz
Próbatevő teher - a minden tarthatót
Fölülmuló roppant várakozás előtt!

KARVEZETŐ:

S mit hoz a nap, amely hírével így nyugóz?

2. VÁNDOR:

Csudát! Nagy fordulót! Min félhallomra már,
Mint szélben egybefűjt, suttogó falevél,
Minden nyelv összefut. Eddig, mint síma víz,
Nyúlt Izrael, kinccsel dús mélyek örömét
Rejtvén holt fénnel. Most moccantja az idő:
S mi hívalogni hív, szem-ingert lázba gyújt,
Kitűnve ég e zajló király-ünnepen.

KARVEZETŐ:

Zúg az idő, s megcsobban a csöndben fedő
Nagy nyugalom-tükör - s felszínlik a harács
Dugott pompája: és, amit röstelne más
Napon, csillantja véle most az alkalom,
Erényként: míg mélyebbre bú csak a nyomor,
Mely szülte e fényt! - Éjben él a gyöngybogár,
És küzd és pompát izzad.

KAR:

Ám ünnepe nincs!

KARVEZETŐ:

De napra ráncigálják, hogyha újra kell,
Bőréből dísz csikarni! Mert nyög, vérzik és
Fizet a szolga egyre, míg mulat az úr:
S történelmet zajong! - Nagy vonulás, beszéd -
Lakomák és hadak - király megűz királyt -
Jelszó vált jelszót! s gyűl, foszol, felhőzik az
Örök csoda-ünnep; dob döng, hős istenül -
S lelép: és e sivár, izetlen és bolond
Játékot, mint világ-nagy-vállú óriás,
Földig lerogyva már s a döngő, dobbanó
Cudar komédiához élő deszkaként,
Tartja csikorgó csöndben, s reszketve, a nép!

1. VÁNDOR:

Igen, vagyis - ne éljek, ha úgy nincs! Az ám!

ÁMÓS:

Hah! s meddig? - S fájó csontjait kinyujtani,
Ugyan mikor taszítja végre fel fejét
A mélyből és tekint körül e szörnyeteg
Silány nyomóin: akiket aranyba vont
Egymást segélő, cinkos ál-cimboraság -
S a semmi-had, mely udvarolja a sikert,
S ügyest, ha aljas is - és a Történelem,
Halott gazok e glóriája, gyilkosok,
Zsarnok-fosztogatók, - mint írva: - „hódítók”
Díszmenete, kiket - ezt igazolva - zeng
Késői Nagy deákja s fest, mint hősokeket.
Amíg egy szót se kap a nép: e föld való
Építője, a hős: - Mikor tekint körül,
Mikor - s e bamba és cudar komédián -
S évezrekig csufolt, boldogtalan fején
Eliszonyulva, rántja roggyant vállait
E kerge handabanda, csődület alól -
S amíg a cifra szinpad ing s bomolva hull,
Roppan s megáll: a roppant, izzadó marok,
Emelkedett, derék s végre hangját lelő
Ajak víg riadalma közt, markolja meg
Az első „hős”-t, papot, kötél-táncos királyt,
S csapja a többi avval, mint a bábokat
Lesöprik eggyel, ha a játszma végetért -
S mint dob - ha nem szól, vagy bután nyiszorg - hogy a
Kóc dől, nyivák játékot a dühödt gyerek!

1. VÁNDOR:

Ah! Jól imádkozol! Mondják, Ámós süvölt
Ilyesmiket. Nem hallottam, de gondolom.

2. VÁNDOR:

No! Még a végén is annak hiszed magad,
Apánk! - Olyan pásztor nem mindenütt terem!

1. VÁNDOR:

Óh! De lapul bizony, hogy ráhörrent a Pap!
Ne szólj, szám, nem fáj fejem: ő is tudja, lám.

ÁMÓS:

Ördög s pokol! - Mondd már, miféle ünnep az?
Mint macska forró tálat, úgy nyalod körül!

1. VÁNDOR:

Be furcsa ember! - Mondom, hogyan mondanám;
Hisz te csaptál szavamba. Im hát, röviden
S velősen a való - mert nem kedvelem én
A sok himelt szót, mint hallottad - és mi nagy,
Pazar, rendkívüli: az önmagára dísz,
Miként a nap s a hold, s - szóval, ez ünnep itt -

2. VÁNDOR:

Engesztelés dicső ügyének áldozat.

1. VÁNDOR:

Ezért a forró készülés; az óriás
Gyülés nagy riadalma; észt s minden erőt
Feszítő munka, sürgő láz és a sanyart
Föld száz javát utolsó csöppig, falatig
Igénylő áldozat - mely még a váz-nyomort
Is végsői kiontására hajtja: hogy
A rettentő dühű nagy Istennek szívét
Puhítná: ki nehéz kezével küld e vert
Világra száz csapást, dúló hadat, nyomort!

2. VÁNDOR:

Ezért e párjára példátlan pompa, fény!

1. VÁNDOR:

Hét álló nap tüzel a krizolit, zafír,
Smaragd, berill, arany, papi mellvértéken,
Sulyos fény-harcban - és csendül a kábitó
Csengő a kékszinű s veresellő selyem-
Köntösök prémjén, az égnek mereszkező
Kürtök harsama közt. Hét álló napon át
Lángol az oltár és lobog az áldozat,
Mint olthatatlan szerelem. A hús szaga
Kássia, nárdus és ámbra illatba fül,
S a bor verseng a vérrel. A szem szédül, és
A szó szárnyat bont: s mint a sas, szűken szabott
Rekeszben, repdes a rengő boltozatig,
S a márványló mélynek megint, s veri magát
Visszhangja! Majd utána - mintha istenek
Ülnének ünnepelni egy most-alkotott
Világot - int a lakoma! A büszke kedv
Nem fér a szívben el, mint a tűzben a láng -
S messze lobog s rózsát hint. A Látó, ki a
Királyi asztalnál jósol, sugár jövőt
Igér Jeroboám magvára - s a magas
Vigalmu rend, dülledtre rántva a szemet
A tálalás csudái s ín্যüket az íz
Olvadtt-élve, éljent habog, ami alatt,
Mint jégcsap, ha ereszt, dúl fogán a zamat.

KARVEZETŐ:

Óh! Ugy mesélsz, mikéntha ez mult volna mind!
A lélegzetet is előre olvasod!

2. VÁNDOR:

Betűt se hallasz ám, mi nem szemig való!
Ki mozgató amott, mondta, bizomra, mind.

ÁMÓS:

Nyugodj meg. Így van - s lesz! Anyját se temeti:
Hogy bort ne nyalna, ünnep közt, Jákob fia!

1. VÁNDOR:

S a pompa-hét után, mintha a tűz kiég,
A szén: marad a fekete papi tanács:
S a tizenkét sereg fejedelme, s a had
Nagyja, s az Isten-háza kincse-őre, s a
Király sáfárja, a deák s az udvari
Népek, s nemzetségek és minden művesek
Elöljárói városon, vetett mezőn,
Ranggal nyomják az asztalt. Fő mélyén az agy -
S bordás nagy homlokok mögül a bő ajak
Törvény forrását önti. Így, egyéb között:
A büszke ünnepély, bor, illat, lakoma,
Hű markokba kapcsolt királyi adomány,
Messzünnen jött urak szállása, s rang szerint
Méltó diszéltségük fedőjeként - s az új
Márvány királyi lak költségei gyanánt,
Rovassék új adó! Mi majd pedig a hő-
Rém-, sáska-dúlta pór keservét illeti:
Hogy - üdvéért - e láng- napok szerint szabott
Iramban izzón itt a szent, nagy áldozat,
- Több papi dézsma közt -: olajra, magra, len-,
Gyapjú-, szőlő- s egyéb hozamra, valamint
Juh-, kecske- és bögő-baromra vetni kell
Uj tizedet! - S így csitul, csillapúl a bösz
Jahvé haragja s ér a nép derűt megint -
S lapúl a locska zsémb, melynek semmise jó;
S a mindig sértődött: s marad hazugnak a
Szájas bolond, kinek gúny az oltári füst,
Ima, s Kegye, s zagyva népjogot s mi mást darál,
S törvényt - vagy vész-t: és nem történik semmisem.

ÁMÓS:

Jeroboám! Jeroboám! Halált hörög
A diadalkürtök hangja - s a megrakott
Asztalok dús paradicsoma: ravatal!
A szél, mely ünneped hírét viszi: ragályt
Hord vissza, tompa jajt! Alélt nép átka ül
A légben és a vak zajongók torkait
Tömő, tört inség sóhaja! Örült király!
S még önkívületén tülökkel süketít
Az ész-csapó, zseb-fosztó Bűn! Óh, éj-pecsét
Az arcokon! - s a harsonás zivaj mögött
A síri csönd! Szemem árnymozgást lát csupán
Már itt, s - még percnyi - esztelen veszett futást
A vérbolondító rémért: - óh hír, arany,
Rang! - és amit hallok: tánc és kísértetek
Csont-játéka! - Özönként omlik Izrael
Nagysága ormán! És ki vetne gátaikat!
Szóm elhúny, mint vihar előtt a láng. - Elég.

KARVEZETŐ:

Óh láz és szent harag, hogy vered az eget!
S lehullsz ím: bús kényébe hajt a földi sors.

1. VÁNDOR:

(Ámóshoz:)

Ej, jó öreg! azért ne vedd szivedre így!
Leróvod még azt a pár pénzadót s juhot!

2. VÁNDOR:

Hisz kuporgat, ki vén, persze, megértem én -
No meg: kis bor, asszony - nem mind vén, aki vén!

KARVEZETŐ:

Ember! - de mondd csak - hisz, ha jól tudom, sietsz! -

1. VÁNDOR:

Hát - röviden -: s az izzószomjú, napszopott,
Vagy sáskafalta föld inségében, barom,
Zöld vetemény, gyümölcs, bor- és szövő-növény
Hiján, a forró ég dühén tönkig tiport,
S tizedre képtelen: azt pénzen váltsa meg
- A pénzadón kívül, - mint az kirovatik:
Vagy vettessék rabnak. - Mint mondom: ezt komoly,
Tudó ajak beszélte sor s idő szerint -
Mert nincs gyűlöltebb, mint a hírharang s hazug.

ÁMÓS:

Halljátok! Halljátok! - Pihensz, dögvész? Ugorj!
Siess, végezz! Másként ő áll beléd, a Pap!

1. VÁNDOR:

S az udvari sereg hadnagya - iszonyú
Szemmel kísért, s a legnyomósabb eddig
Kegynek kiáltó nagy parancs nyomán - halált
Liheg minden nyugósra, kit e nagy napok
Roppant javú, s a köz kívánta rendje még
Zsörtig is vetemít! Nem is beszélve a
Rosszvérü nyugtalanról - s orv hiénaként
Sivalkodó merésről: ki, míg nagy Papunk
Ülésben ég, izzad - önkény markairól
Kiáltoz s a palást uralmáról: minek
Csak leple a gyűlés, s köz-mázú, zsarnokibb,
Vasnyomatéka - zúgja. - És ha volna is
Ellenbeszéd - zajong - tolongó vélemény
Száz okkal épített érv-kártyávarait
Egy pöccenésnyi szóval ontja el a Pap:
Hogy Jahve súgja azt - ki csak neki jelent
Jót és valót: s eképp, az isteni tudás
Trónjáról, dölyföli, ki mást hoz, mint amit
Ő ejt s kíván: s hogy így csak játék a tanács
- Szól még a furcsa vád - s a szentheví Ige,
Mellyel hitelve, száz sulyos határozat:
Ennen visszája - s a nyomor és elnyomás

Marka: amely, másítani-kész kezek fölött,
Isten külön akaratával kérkedik.

2. VÁNDOR:

Igy volna bár: ilyet beszélni mégse bölcs!
Üljön a gyöngye csöndben; jőjjön, ami jön.

1. VÁNDOR:

Igy zajlik, ím, az ünnep, Izrael arany,
Nagy napja, s elhal; ám nem úgy, miként ami
Egyszerre hull, de - mint a szárnyas szárnya száll
Fönnről, leérteig repes, ha halkul is
Ütése: úgy, az égcsapongó nagy csudák
Esése közt, még új s új esemény-verés
Kereng, leng, az utolsóig: s eképp, a csönd
Szinéig, mozgó és dús minden mozzanat.

2. VÁNDOR:

S a büszke záró nap zengő zúgásu kar,
S méltó ütem gyanánt kicsendíti, amit
A nagy, merész dallam egészben alkotott!

ÁMÓS:

Merész dallam, merész! s a méltó vég! - figyelj!
Az angyalok zenéjén is túlzeng, bizony!

KARVEZETŐ:

Szorongok én: mit hoz tovább e lelemény!

KAR:

A képzelet, követni, már letört szegény!

1. VÁNDOR:

S az udvari próféták, kiket rangra kent
A nagy király, papunk, magas Amásia
Becsült tanácsán - és kik tápjukat s mi kell,
A fölségtől nyerik, hűség jutalmaképp -
Fennkölthevű, de jól latolt szavak során
Köszöntik a fő Rendeket az Ünnepért,
Mely Izrael nevét új fénnel hinti meg,
S a sápadt írást forró vérrel tölti: hogy
Bővült a szent tized, a forma, hivatal
Hatalma, s - ehhez a káromló ajakú
Kóbor prófétát is vesztegre készítő
Tilalmat sem feledve - már szűz folttalan
Sugárzik a való erkölcs, hit, tiszta rend,
Emberre üdv s az Urnak édes áldozat,
S nyugodt a szentség: hogy dicső papunk kezét,
Mely nyújtja azt, fertelmet freccsenő agyar
Hab-förmetegje már nem undokítja be.

KARVEZETŐ:

Mit mondhat itt a szó? - Kifúlt és megrekedt!

KAR:

De újjal s újjal tesz túl önmagán a tett!

1. VÁNDOR:

S a küldöttek sora s messzünnen jött urak,
Díszben, kigyúlva - s ezzel, íme, földet ér
Nagy ünnepünknek büszke íve! - rang szerint
Szólítva, sorban, ildommal köszönti a
Királyt, főrendeket, törvény-kezű Papot,
Dicsérve a gondoskodást, amit a vész
Had-árja, hő-aszály, s a sáska és egyéb
Felől hozott a bölcs tanács, a köz javát
Figyelve messzenéző ész, s a fontolás
Lázában: s amiért a nép - harangoz a
Nyelvét hálamisére rántó díszkövet
Ünneplőn, nyelt ital dús ámbraillatát
Füstölve - könnyű szívvel él, tesz ezután,
Hogy légbe libben, ím, a rém-okozta gond,
S kívánt a párna, ét, ital - s a nyugtalan
Hírholdót, lázbeszédűt is kitepte bölcs,
Atyás parancs: - És, így, az áldott könnyülés
Között, bizalmafűtve a király s a hit
Sáfárjai iránt - emelkedik a dísz-
Szóló igéje: mint előre írva, mert
Ezért jöhet ki számon, el sem mondva még,
Meghidd! - a harsogó, ezernyi ajku nép
Az ő szaván, mint egy torok, ajánlja meg -
Ha, mely imént kimondva, nem fedné talán
Az Ur-vezette állam büszke céljait -
A még újabb tizedet, dézsmát és adót!

2. VÁNDOR:

S így zárul a nagy ünnep: mi pedig megyünk!

KARVEZETŐ:

Menjetek is! - Gyorsan!

ÁMÓS:

Még több adó! - Halál!

Még állsz? - Dús szó-csörömp! - Fuss! Ne is lássalak!

1. VÁNDOR:

Megyünk! Megyünk! No nézd! - Mi lelt? - Izgága vén!

2. VÁNDOR:

Hiszen ő kérdezett! - Ilyet se láttam én!

(El ketten.)

ÁMÓS:

Hallottátok? Figyeltetek? Óh! Óh! Eszem
Nem mái, sem szemem. Láttam annyit, hogy a
Pokol zsufolt volna! S hallottam én olyant,
Mitől, ha hallaná, utjából a vihar
Kitérne! Ám ilyet nem álmodott eszem,

Szemem se látott. Óh! Emberi fül, ajak,
Hang! Hogy nem oszlik s hull a száj azon, amit
Forgat - s a légbe lökve, a szűz levegő
Szinte mállik! S a fül süketre nem dugul -
Vagy hány, mint döggel jól-zabált test: és a hang,
A hang kimondja - mellyel az isteneket
Imádjuk! Óh! Pezsgő-, forró, víg-eleven,
Közrothadás! Méregbe mártott almaként
Poklosul itt az is, mi jó! Beteg! Beteg!
Hajh, nyalka dög! Ég-arcú bűn! Hajh, cifra szenny!
Izrael! Júda! E világ nagy szőnyegén
Pőrén hentergő cédák! Óh! Szemem kisül -
S lelkem, nem bírva a gyehenna dolgait,
Könnyülni dobja nyelvemre: s ez - ez pedig
Dadog csak! Átok! Óh, hogy a leg-, legmaróbb
Kimondanivalón, mely öl, vagy zúgni kel,
Nyög, elakad a szó! És elakad a test,
Ha tenni kell - és tenni, tenni, tenni kell!
Elég a hallgatás! És már elég a szó!
Mi már a szó itt - s mi egyéb itt! A pokol
Minden hatalma harsog, ordít bennem és
Tombol, s velőm tépve, s szivem szaggatva hajt:
Menni, rohanni, szállni! Merre? Merre? Hah!
Ottan teremni! Ott! S amíg tolong-szorong
A semmi falka, kit csődít a csábitó
Játék; s a pár, akit e csalba-falni hajt
A jóhiszem s az üdv - de hív hit égbe ér,
Ha ördög is miséz! - s az indító jel int -
S a mennyre hahotázó harsonák között
Az Urnak ősi, szent oltár-helyén emelt
Márvány- s arany latrok-barlangja csillogó,
Hivallgó lángja leng - és, bűja illatok
Között, sátán-vidámitó ál-ünnepén,
Káromló torkán épp ígére kezd e gaz
Pap: orron, szájon, fülön, torkon fogni a
Cudart! e fosztó, gyilkos, orv, silány csalót -
Kirázni a palástból, ott taposni, lenn
A porban! és vele a cinkos fajzatot,
A nép-szipoly, garázda, vér-bűnös kufárt
S herét: s a rettentő Istennek bús harag-
Viharzó lelkétől fütötten - e szerény
Hüvely csodás eszközként győzve-hatva, jót
Emelve, törve bünt - rendet teremteni,
Rendet! - S csak állok, állok itt, mint lebüvölt -
Vagy mint nehéz hevével forró két vihar
Között, mely egyberont, a felhő - és amely
Rekkentve, s forrva, s úttalan, s az ide- és
Oda kényén tépve: csak hangját ontja, az
Esőtlen, meddő, fülhasító harsogást!

KARVEZETŐ:

Fékezd a tengert, fogd meg forró habjait,
Ha orkán őrvong! - Oh, Ámós! Még halld szavam!

ÁMÓS:

Csak halljam, halljam, halljam, halljam szavadat!
Olyat mondj, hogy ne halljak többé: s hallgatom!

KARVEZETŐ:

Elment s jön lelked ifja, Enan s Uzziel -
Mit hír nagyol tán: innen várjuk a valót.

KAR:

Arról, mi lesz, kavart amaz vad hírszelet:
Ám, ami lesz, nem annyi még, mint ami lett!

KARVEZETŐ:

S hadd lássuk, ím, e szélre mily esőt kapunk -
Talán reményt derűre még csikarhatunk!

ÁMÓS:

Reményt! Milyen reményt? Mihez? Mi enyhül és
Fordul, míg én - bohóknak olcsó élce gyanánt,
S magamra kinnak - állok és toporgok itt,
S mi omlik, ím, e vad nap, ördög-postaként,
Küldöttön csüggők, izzva újra s újra még,
Mint vén lotyó, ki mézként falja a mesét -
S mint kinek háza ég, avagy rossz dülja el
Javát, szeretteit, s ő szörnyű híreket
Nyel, nyel - nem mozdul: mint ki gyáva, vagy bolond,
Vagy ittas-bamba! Fuljon így fülem tovább
Vesztég a rémtől? Halljalak még, emberek?
Sivár beszéd! A sűnyi csöndben sunnyogók
Nyúl-jelszava: kinek a mindenáron is
Élés az üdv! Óh, hallak én! - túl régen - a
Tévelyig rég! - S mást is hallok! - Ég Izrael!
Reng Juda! Gerendái rengenek a dúlt
Honnak; asszony jajong, gyerek rí; vért zokog
A jók vert homloka; üvöltő, vad pribék
Korbácsa őrvong; törvény öl, talár rabol;
Kiált a kín, a könny cseng, átok égre zúg -
S a föld, a föld megindul, bosszuért kiált,
Lánggal, jelekkel int: míg a nagyhangu, „hős”,
„A népnek apja” itt ül, itt, s a hírre les -
S reményt vár! S még? - mondod - még? - Eh, váljon a hír
Tüzzé fülemben, melyre én még figyelek!
S mintsem percig-lesnem reményed: jőjjön a
Hétszeres vész akár - avagy önmaga a
Reménytelenség, tátott oroszlántorok
Dühével: régi lelkem ösztöne szerint
Ugrom elébe - s inkább úgy morzsoljon el
A balkörülmény, mint, e bárgyú fontolás
Során, a légbe lesve, mi jön új meg új,

S meddőn magát emészttve váljon semmivé
Az erre-arra tánc, s üres szavak között,
Önundor és a tévely kínjait faló
Lelkem, mely lassan már felejtí önmagát!

KARVEZETŐ:

Nehéz, nehéz! A vertnek égő kínjait
Magamban érzem én - s mit tenni int a nap
S a tisztesség. Kelő sugár szab oly tudón
Reggelt, miként e nép s e rög szíven verő
Öreg szív érzi azt, mi ésszerű, jogos,
S kívánt a jóra. Ennek érvein hevült,
Hogy hallgattál, szavam; s megint, e változás
Kemény parancsa hajtva, szólt ellenkezőt,
S ma így bővíti, halld: Hiába-hullt derék -
Remény apadta; és ha Istennek nevén
Hiányt nem ejthetett, mikor e nagy világ-
Mindent idézni kelt, a messze-fontolás:
Igy az ember fia se veszt, (ím, vedd e dús
Példázatom, ki zúgsz, hogy enszavam fog itt
Helyén!) ha döntő tette szánva, mit a köz-
Baj, s lelke sarkal: méltón mérlegel előbb!

ÁMÓS:

Óh, zárulnak az utak - s minden út elér
Egyszer valahová! Fa ejti lombjait -
S akármilyen csínján is vigyed: befut napod
A perchez, amikor - lehetsz kimért, szilaj -
A rendkívüli vár: mert bárhogy is csináld,
Állnod kell egyszer az ünnepi, nagy halált!
De addig is, e mindent zárlaló napig,
A földön itt nem egyszer bölcsőbb a bolond-
Ösztön parancsa, mint - amely a rossznak így
Készülni nyújt időt - a bölcsen fontolás;
S a baj között, ahol - megülve bölcsen - a
Remény már semmi: ott az örület a bölcsesség,
Mely valamit hozhat! - S így, úgy: mit alkuszunk!/?
A játszma kész. A kör bezárt. A hallgatás
Vad napjai jöttek. Akartam: és amit
Akartam, azt tömi Isten ajkamra most -
Hogy, kínjain, kiáltva e nyűg ellen: így
Kiálljak: s mit megöl talán a nyúgalom,
Elvégeztessék! Eddig könnyű volt az út -
De, mint nagy szélfuvás növell nagy szárnyakat,
Csupán a lehetetlen szüli a Nagyot,
S - bár hull! - a hivatást-betöltő örömet.
Az igazi nem az, ki csüggve porba dől,
De az, ki bénító fagyán nem lankadón,
Daccal legyőzi az élet rossz álmait!
S mit sejtitek! Mikor a lélek úgy jajong
A szörnyűn: nem vigad vad kedve titkosan:

Hogy - melyre született - meghozta a vihart
Az Isten? Csillagot nem pillantok soha,
Ha nincsen éj. S bizonynal így rendeltetett
Meglátnotok: mert látnunk kell egymást, amíg
Szolgálni nem szólít a rangos, nagy Halál:
Ki volt, bár öntusái közt gyakorta hullt
Maga előtt, e vándor, Tekoa fia: -
Mint földi jártán, csöndje mélyeig ható
Idők vihánca közt, az égve szöktető
Bűnnek csipésén, hirtelen a vad vihar
Hátáról ordít és dönt ég-, föld-indulás
S a Mindennek nyögése közt, rongy trónokat
S tört gazokat gördít alá, mint köveket,
Száján robajjal: s enszavát hallja a nép
Zendülni végre, mint az Istent; hő s igaz
Ítéletül a rosszra! - Óh, barátaim,
Aki az Utra tér, csinálja végig azt,
Akármilyen köszöntsön - és nem menthető
Az érv, amely halálveszéllyel mérlegel
Tettet és nem szükséggel! Ezt mondja a vén,
Ki Istentől kavarva, e vad napokon
Lelke örvényébe került. De tiszta szél
Csap ki a forgatagból, új és tiszta lég,
És vércseppentő tűz. - Tolong a megrekedt
Ár: és mit tenni kell, méltó maga-szerint
Végzi e kéz már. Árny a tegnap és a gond -
S mellem telijében, az áradó erők
Zúgása közt, nem lát szemem, nem ért fülem,
Amint, elsüketítve belsőm, szól a kürt
Lelkemnek, s mint a kész paripa, horkanok,
Nem értve féket, intő, ingó gátaikat,
Csupán: hogy menni zeng a nagy Parancs megint -
S lábam iramra áll, a jelt lesőn remeg,
S már csak sebes utam zenéjét érzem én,
Mint elragadt valóm nem rezzelve robog,
S a vérem ég, fejem forr és fülem körül
A magas ég szélárjai süvöltenek!

(Elindul, majd a szókra visszafordul.)

KARVEZETŐ:

Óh, szárnys, izzó lélek, büszke, szertelen!
Mulók közt, mint a tűz, szél! nem ember: Elem!

KAR:

A gyarló testből úgy szöksz, élve! Benned itt,
Porban, már a Halhatatlan uralkodik.

KARVEZETŐ:

S mint rab, vered e Minden csillag-léceit,
Nyughatlan! E világ, mint szűk karám, feszít!

ÁMÓS:

Fejem hideg, a lelkem, mint kristály, csukott.
Imént izzó tüze bezárt, kemény, nyugodt.

KARVEZETŐ:

Zárt ajkkal szorított szót gyűrsz ki, mint vigaszt.
Amit nyugtod beszél: csak még jobban riaszt.

KAR:

Míg zúg a szenvedély, meggyőzni vélem én:
Óncsöndü mélyein a Rém ül, feketén.

ÁMÓS:

Vad víz hajót: csak csöndbe-, mélybe-érve visz.

KAR:

De tenger, s vég közelg, hol néma, mély a víz.

ÁMÓS:

Megjön - mondod - hamar Enan és Uzziel.

KARVEZETŐ:

Megjön - való. - Mit rejt e kérdés, nem tudom.

KAR:

Örüljek én? Tán ez még fontolásra jel?

ÁMÓS:

Lássak most már mindent! - Itt állok az uton.

KAR:

Egyre kevesebb, kevesebb
A szó, amit lelek riadalmamban s a sors
Szorítása közt, bár a hitem
Végvárába szorulva
Zászlóként tartom én a reményt,
Dúlt-selyemesen
És sebesen -
Míg körülöttem a baj csörög,
A nagy halálnak diadalma,
S a jó, mint csüggő had tántorog,
S jajgat a hír eszelősként:
Ám én, felmeredve, hitemben, semerre se nézve falán,
Lengetem ím
Még szavaim:
Ne adjuk meg szívünket önként!
Dacunk állja, amíg lehet -
S ha elnyom a durva hatalma talán,
Igaz vitéz hulljon a tornyon.

Mert e világon nincs semmi merész, csuda tett, amit
Meg ne tehetnél,
Hiszen, ami érhet: csak a halál -
S Nagy Gazdánk ennek is, ennek is ura, hidd!
És ha kitartsz s úgy
Dönt le a vész:

Bevált kapitányként ülsz majd nem-ingó tornyon,
Te még -
Időtlen időig bátyatartója: derék
Példának, a vitéz-
Halálnak rangján.

Óh, fönnen becsülöm én a merészt: ám majdnem egyenlő
Dicséret
Illet bajban-okost, eszest,
Ki kerüli a vészben
A szükségtelen kihívást;
Mert nem játszótere ez a világ
Szemtáttató, meddő bajnoki-csíny-mutatásnak -
A cél: a magasabb, jobb, igaz élet;
S csak ami ezt
Szolgálja: derék -
S ezt víva-védve kór, elem, s önfeledt tengés, vak örület
Ellen: nagy és kívánt a büszke tett
S a szív merészsége így erkölcs.

Ezért reményt
Kiáltok én -
Bár támasztott a sors zengést, rettenetet,
S mind szűkülőbb, szűkülőbb
A kör már,
S a szükség előtt visszavonulóban, egyre jobban
Némul a pör már
Számon: és lassan magam sem látok egyebet, csak amit
Födött eddig fontoló eszem: a magahitt,
Vakmerő kirohanást -
Ám utolsóig állja a harsanó habot, szelet és gőzt
A roncsan az úszó,
Míg rémmel, reménnyel teli,
Billenő, illanó deszkát, ugorva, eldob -
S kerge-kavargó száz lehetőség közt
A tenni-szorult,
Míg bírja, mérlegeli,
Melyik lehet jobb.

Mert lassan, lassan dobog, dobog
A tettek perce, érzem én,
A Nagy Riadás közelít,
Felhők, mint seregek száguldanak,
Óriás villám az oldalukon.
Robognak mind mennydörgőbb morajok
S Észak s Dél elüvölti a jelt -
És trombiták és jajok közt
Megindul a világ
És megállnak a vizek és futnak a fák
És bőgne a szelek és nyögnek a szárnyasok
S az egek sírnak, mint a gyermekek
S a mélység megnyílván süvölt -

Mert Isten leszámolásra kelt
És elítéltetik a föld,
A beteg
És bűnös és poklos és hazug -
S a vertek, a jók közt, ölt hadu sok közt
Mint tanuk
Hivatnak a kulcsolt-ajkú proféták.
És tarthatsz juhot, kost, szamarat,
És tarthatsz házimadarat,
S ami hív, hogy, tartani, zárd -
De nem tarthatod társul a sást,
Mert várják az egek árjai,
A felleg utána kiált,
Az idők nagy vizébe hajtja a Lélek.
Óh! s ahogy néz, néz még a szemem,
S még szól a szád, a jóra örként,
Mely úgy zeng itt, sohse szundít,
Mindjobban eltűnsz, mint Rejtelem, -
Óh Ámós! - S bocsáss meg a bohó vénnek!
De ha parancs, hogy tenni futunk:
A szív parancsa emberi bűnk,
Mikor megy a Jó, betölteni a Törvényt!
Mert más világért vagyunk itt,
Kisajtol és tapos a szent Kény -
S társa itt, e földi mellben:
Ég a belsőd, mint sebes tűz,
Lehántva a húst is, ha szembe szegül,
Minden ellen, magad ellen -
Megigazulni a jövőnek
Magad is vívta, szebb, messzi rendjén; -
Kegyetlenül
Hajt a lélek e földön!
Nem fogsz meg szelet, nem fogsz meg eret, szent emberhevet, mit örök, örök útja von!
De nézd, de nézd!
Mint kit hátul hajtó ver s űz,
Egyedül
- Ne fojts meg, izgalom! -
Emberünk iramodva amott jön!

(Uzziel sietve közeledik.)

KARVEZETŐ:

Uzziel! - Óh! - Nevetni fogsz e vén fejen,
Ha mondom - ez - de mégse - tán még jót jelent!

KAR:

Száguld, mintha elkapni szállna, irígyen,
A hírt: mely előzné, hogy ő lepje fülünk!

KARVEZETŐ:

Mi az, mit hő parázsként oly sebbel hozol,
Hogy, rázva, mintha dobni vágnál lelked is?

UZZIEL:

Óh! Szörnyű! szörnyű! óh, jaj! - láttam! - iszonyú!
Hogyan - nem is tudom - ti is - nem bírom - óh!

KARVEZETŐ:

Ember! Beszélj! Mi az? Mért állsz meg hirtelen,
Mint ki csudát figyel, rettentő jelenést?

KAR:

S mi villám-kéz szegzett a semmi-légre: hogy
Szád elhal, s mint két szeg, mered halott szemed?

ÁMÓS:

Mondj bármit! - hogy haddal jön az ördög maga -
Mosolygok s így szólok: mondj már ijesztőt is!

UZZIEL:

Ördög s pokol jöhet: s jó férfiszív vidul -
S mint lányszem, cseppen el, ha drága társa hull!

KAR:

Hisz társ hulltán szenvedjük - élve - a halált! -
Bús nem-levés: nincs annak számára, ki nincs.

ÁMÓS:

Bölcs példaszó - ha lesz idő ilyenre még
És kedv reá. - De mit beszélsz te? - Hol Enan?

UZZIEL:

Ott, hol amaz, kiről előbb a példa szólt -
Melyhez ég, hajh, időt hoz, ha kedvet nem is!

ÁMÓS:

Reszketsz s dadogva raksz titokra új talányt!
Lelkem feszít s e nap. Szólj végre érthetőn!

UZZIEL:

Halld hát: káromlóként, kőszujtva hullt imént -
Óh Ámós! szód-nevelt hű társad, mint fiad!

KAR:

Óh!

ÁMÓS:

Enan!

KARVEZETŐ:

Eldobtad tűz-hired: jaj, hogy ütött sziven!
Bárgyú remény: bolond vén álma! Hullj, hitem!

ÁMÓS:

Enan!

KARVEZETŐ:

Válj porrá, föld, amíg fúltig nem nyel a szenny
A Mindenben, így még szánó híred marad!

ÁMÓS:

Hivalgtam: érc vagyok a bajra - de az, ím
Lel részre, ahonnan megingat! - Óh, Enan!

KAR:

Hajh! hogy tudjuk a törvényt - lelkünk nagyra-szánt:
S reszket a rög bennünk, mint az beteljesül!

ÁMÓS:

Enan! Világomlás! Óh! Első elgurult
Kő te! Utánad trónok jönnek, istenek!

UZZIEL:

Poroszló fogta el - s úgy verte ott agyon
A vad, bérelt sereg. Alig futottam én.

ÁMÓS:

Enan! Trónok hullnak, sorsok és csillagok
Veled! S Isten szája dörgéssel mondja majd
Igazad - s egy világ vad pusztulása közt
Idézik reszketőn előlt ajkad szavát,
Süket, vad zsarnokok iszonyú vérbűnét,
Kik szüntük percéig, kihíva vakmerőn,
Hű prófétavérrel vélték elfojtani
A tetteik nyomán száguldó végzetet!

KAR:

Megáradt az idő, s jaj, vér van a habon!
Igy gyujtsz most, holtan! - Élve: lágy szó, fájdalom!

ÁMÓS:

Óh, próféták vére! Óh, Ábrahám igaz
Vérének vére! - Ó, Mamré mezői! Nagy
Béthel, roppant Horeb, óh, zengő Sinai
Szentje! Megtört szövetség! Óh, hiába-út!
Isten nagy lángjai, Egyiptom letörött
Zárja! Óh, nagy csudák, jelek, szent oltalom,
Nép és cél! Óh, Juda! Óh, Efraim! - Mi bűsz
Átok feküdt rád, mily vakság, vad bűvölet,
Hogy a mocskot, mely öl, mint társad, enszived
Szorongatod: míg Ő, ki tart és nőttödet
Akarja, mint hajtó vadonban a vadat,
Űz hasztalan, javaddal, s mint reménytelen
Szerelmes! Sőt, a jót, ki - nem hagyván a Nagy
Magadra mégsem -: féltő, szent üzenetét
Kínálja, csüggyve: mint örült a tápadó
Kezet, azt is bolond-dühödve zúzod el!

KARVEZETŐ:

Jaj az elvetemültnek! És jaj, jaj nekünk!
Nem nézünk aratásra, mint bűnt s bűnt vetünk!

ÁMÓS:

Jaj, Samária! Jaj, Juda! Jaj néked, óh,
Ki üzöd a prófétát, s azt mondod, valót

Ne zúgjon, csak ami derít! Jaj, amikor
A szót nem értő gög rovása tútelik
S a küldöttét hiába küldő türelem
Fölzendül, s a haragnak zörgő fegyverét
Kirántja! Jaj, Zakariás vére! s szelíd
Enan! Tüzes pecsét a levelén, amely
A nagy Sorsot zárja! - Bár még jön üzenet,
Gonosz, te, jön: Ám azt a vágtató halál
Hozza - s a száj, melyen szól, a kardvillanás,
S amin száll: magvaid is elsöprő hadak
Viharja! Mert ég, föld megrendül s nyomorult
Polcod reccsenve dül - s míg bűnöd éktelen
Förtelme közt heversz: rab- s szolga-kéz rakott
Palota pompáid s gög birodalmadat
Emelve helyből s megkavarva csúfosan,
- S magaddal, rongy gyanánt - semmibe fújja a
Szélvész hangján süvöltő Szó, mely a szelíd
Küldött száján füled se mozdította meg!

KAR:

Jaj az elvetemültnek! És jaj, jaj nekünk!
A bűnt nyögtük - s mint annak társa, szenvedünk!

ÁMÓS:

Óh, választott föld! Szentje-vére-ítt rögek!
Istennel zúgó templom: rút bálvány-pokol!
Óh, vért csitítani szánt: vérívó pap-sakál!
Nyűtt inség végső csöppjét tékozló nagyok!
Elvetemült zsoldos, istentelen király!
Óh, intő multak, óh, hit ősi ormai -
Mint zajló hangyaboly, csúf bűnnel hemzsegők!
Óh, próféták, jelek, hiába-szólt dicsők,
A rettentő Isten haragja viharát
Hatalmasok fülébe bátran harsogók!
S óh Efraim! Óh Efraim! - S maga e kéz,
Utolsóid közt is szerény, hányszor kívánt
Összébbterelni, féltve, mint szárnyas raját,
Ha baljós jel lobog: de gögöd nem figyelt -
Hogy kedve töltve, jobban dülhasson a vad,
Ki elbízott tűzében így kitört megint:
S a kedves, áldott, drága, hű fiak közül
Im, ott fekszik a legkisebb, akit megölt!

KAR:

Ott fekszik a bátor, tiszta és derék!
Hitvallók véréből mikor lesz, jaj, elég!

ÁMÓS:

Hogy száradjon a vér, melyet a született
Föld első szemrebbenése óta a Kény
Ontott a jók szívéből, mind, mind fejedén,
Prófétagyilkoló! Rút emberförtelem!
Pokol dúvadja, mely kibújt: hogy - a Gonosz

Cseléből - büszke-fönn, maga a címeres
Igazság őreként, tiporja itt az Úr
Hű szentjeit! Enbűnöd legyen gyilkosod!
Kifolyt vérük dagadjon alva torkodon
És fojtogasson! s a sikongó félelem
Riasszon enfiadtól s űzze álmodat,
Mit hagyna a hiányzó lelkiismeret!
Óh, átkozott a kéz, amely a hű, igaz
Kiáltót irtja: hogy növelhesse a bűnt!!
És átkozott a föld, hol hull a gyógyító -
Hogy poklosságában heverjen a beteg!
De mit az Éj koholt: reggel kitárja azt -
És nem marad a rossz, akármi fogja, nem:
Mert, hol dögén fetreng a bűn, hogy égre csap
Búze, s kéz nem segít: ott Isten angyala
Zendül a vadra: ki, a sárt ölelve, és
Magát rohasztva, zúz emelni nyúlt kezet,
Bolond-gazul! Közelg orvosod, Izrael!
Naped jön, amilyent nem értél soha még!
Sorsod: melyen könnyez a düh is, amikor
Pillantja, mint riadva űzött látomást -
S ahogy rettenve nézi rebbenő szemem,
A forró messziből suhogva vágatón,
Mint fővő vést, amely, kialvó fényű nap,
S rémarcu felleg éjén mindjobban dübörg -
A rádközelítő isten-ítéletet!

KARVEZETŐ:

Az idő táncába-zúrébe hulltam, ím,
S már fül a szó, a szó! Kinyujtom karjaim!

KAR:

Óh! Percnyi csöndet! csak míg egy fohászt sugok -
És elnyelnek kába zúgással e napok!

(Egy betheli ember, nem oldalról az út felől, hanem Ámós háza irányából, a háttérből váratlanul berohan.)

BÉTHELI:

Emberek! Szerte! Gyorsan! Ki amerre! Mind!
Fussatok! El! El! El! Percig se várjatok!

UZZIEL:

Ah!

KARVEZETŐ:

Mi ördög állt beléd, ember, hogy így süvöltsz!
Fussunk? Mitől? - Mi ez? Miféle örület?

BÉTHELI:

Az Isten emberét - szólj, - hol lelem - beszélj!

ÁMÓS:

Itt áll, ha Istenünk e szóval hívja még.

BÉTHELI:

Óh, Ámós! Sorsod int amott! Halál! Halál!
Poroszlók pora, mely fönnködörül s közelg!

ÁMÓS:

A sorsom int! Ugy, úgy. - Sokáig késtem én! -
No, s mondd, mi az, mire a végzés így dörög?

BÉTHELI:

Füled gyalázza szóm? Óh, Ámós, ne kívánd!

ÁMÓS:

Hisz félig vádat, ki tölünk titkolja ám!

BÉTHELI:

Halld hát! - Istentelen, templomtörő beszéd
Vádja - s törvény-, szokás-szentelte áldozat,
Szertartás, rend, kegyes hit ellen kapdosó
Körmös szók vétke; nyílt és izzó lázítás;
S az Isten-szó bitor igénylése, koholt
Vad elme-rémeid hittetésére: hogy
Prófétának véljen a könnyű hit - holott
Csak nyugtalan, kóbor s a feltűnést leső
Dologtalan vagy, és az olcsó szenvedélyt
Semmittevők erében felferő bolond -
S képzelt jogok örvén, s a főpap és király
Ellen acsarkodó hatalmi szomszárban és
Hiú dübben, melynek erkölcsse, gátja nincs,
A falkát véres - óh! - de int a perc! - Elég!

ÁMÓS:

Nézz félre, hogyha int! - Tehát: „véres” - no még!

BÉTHELI:

A falkát véres ármányodra forgató
Zsarnok merénnyel, a trónig leső cudar,
S népáruló -

UZZIEL:

Hagyd! - Hogy nem foly sárrá a Nap!

KAR:

Óh!

ÁMÓS:

Latrok hajszoják az igaz szegény fiát -
S a jót szent célba űzni, így zihál a bűn!

BÉTHELI:

Ámós - - -

ÁMÓS:

Óh, zengő csahosok, ti! Körbe, körbe! - Mit
Szorítsz? Ugyis feléd csapok - egyetlen Ut.

UZZIEL:

Szédülök! És - honnan - ki jön? Szólj te - beszélj!

BÉTHELI:

Béthel, Sion tisztje, s a fegyveres tömeg.

KAR:

Béthelnek tisztje! Oh! A bosszú lába gyors!

UZZIEL:

Hiszen nem Izrael: Judának földje ez!

BÉTHELI:

Egy abban Judea és Samaria, egy -

Hogy Ámós vesszen. - Ember! Nincs idő! Eredj!

ÁMÓS:

Óh, tűzbe öltöznél! s aranyba, mint a nap.

Sorsom hirnöke te! s kürtként riadna száz,

Míg velőm táncol és zúgó fülem reped,

Hogy menni intsz! A fényes Isten hangja szód,

Mely züröm éjéből, ím, tette, tette költ.

Hallod, vén szív? Ó! Ó az! A Nagy Szó süvölt!

BÉTHELI:

Önkívület ragad. Hisz értem. Ám elég!

KARVEZETŐ:

Vérem dermed - s te állsz! - Itt várnod esztelen!

ÁMÓS:

Most, most kísértsd, te, vén kar, - és te, újra hív

Sugallaton feszült száj, s a Mindenható

Hatalmán izzó lélek, élet-és-halál-

Kihívó végpróbádon: melyik az erős:

Az élők nagy törvénye, az isteni rend,

Erkölc, igaz, jó, mely visz, te roppant Világ,

S emel a porból egyre, óh, emberi sors -

Vagy anyja, a sötét-foganta, durva Kény,

Hazug hit s butaság, miben csak teng a lét,

S pusztul? - De harcunk égi végzést nem kísért,

Csak ensorsot - s ha győzünk: az isteni győz;

S hullván: nem a jövő s a szent, nagy Élet - ám

Ámós csak egymaga - ki bukik a csatán!

BÉTHELI:

Hallod! Fegyver csörög, zörög! Fuss! Ég veled!

(El.)

KAR:

Isten!

KARVEZETŐ:

Veled halok - dehát ez az egész? Eredj!

ÁMÓS:

Megyek. Ne félj! Megyek. Ha tábor állana

Lángokból is élém s nem hús, mely születik

S meghal. Türelmem ína reszket. Rohanok.

(Indul.)

KARVEZETŐ:

Ember, megállj! Óh! Itt Bethelbe tart az út!

(Megfogja.)

ÁMÓS:

Eressz, hallod! Hogyan? Bethelbe? Jól tudom!

KARVEZETŐ:

Halál les ott reád, Ámós! Emerre menj.

ÁMÓS:

(kitépi magát:)

Megyek. Ne félj, megyek. Hagyjatok! Megyek én!

Halál les ott? maga? Hát jó, kihívjuk a

Sárkányt! Megyek. - Szavak vak vihara alatt

Csüggttem - s dörgött a száj s dőlt belsők zápora:

S főm szennyyel mosdott. - Ámós! Itt vagy? Még te vagy?

Megyek. Hogyne! Megyek! - De merre lépek én,

Koporsók ugranak, mint kő nyomán a hab -

S csobbanásul sikoly, mely a beteljesült

Sorson süvölt. - Megyek! - s lábam nem fogja már

Intés, emberi szó, - mint hegyről leszakadt

Köszirt, rohan. - Megyek. - Oh indulás-idő!

- Mint vízeké, mikor kürtől az olvadás

S a próféták rohannak. - Hallod?! dobog az

Istennek dobja - s a rettentő számadás

Terén állnia kell ott a sáfárnak is:

Hogy, mint tudó, intsen gazok bűnére, kik

Szavát fittyentve vették - s a vádpontokat

Látása-szagatott szívvel hitelje meg,

Ha kérdezik! - Megyek. - Nem harc ez már! - S ha az

Imént csukott ajak zuhog ma: tovatűnt

A prófétaidő! - Básán szüretje zeng!

Sión rőt napja! - és duzzadtra telt nagyok

Kény-ólma-nyomta s kintől izzó nyugalom-

Nyarán csontig kiszítt szegénység nedveit

Halál kádjába öntik! - Óh, megyek, megyek! -

Vérragyogású, lázas ünnep! vak-kevély! -

Hajnalt vár a dőzsös bolond: s lehull az éj!

(El.)

UZZIEL:

Ámós! Ámós!

KAR:

Óh!

(A kar kis ideig zavartan bámul Ámós után. A távolból hallatszó fegyvercsörgésre szétfutnak. Kis idő múlva fegyveresek csörtetnek be; körülkutatnak aztán elszélednek. Egy idő múlva a Kar óvatosan, egyenként beszállingózik és összegyűl, Uzziel is köztük.)

1. PÁSZTOR:
(Óvatosan előjön:)
Elementek -

2. PÁSZTOR:
(mögötte:)
Psz! Csak csendesen -

3. PÁSZTOR:
Talán -

4. PÁSZTOR:
(suttogva:)
Itt lappanghat egyik.

1. FÉLKAR:
Körül, körül, óvatosan
Figyelj körül.

2. FÉLKAR:
Amarra, amarra! Benyelte a köd
Valamennyit!
Hajh, lélegzeni, lélegzeni
Megállj, te láb
Egy keveset. Sok volt a
Sok volt a rohanásból.
Óh!

1. PÁSZTOR:
Csönd!

2. PÁSZTOR:
Csak a csengő csöndül, amott
Messze -

1. FÉLKAR:
Mint beteg élet, mely lefelé, lefelé hajlik a földhöz
És magánkívül, mélán mereng,
Bucsút mond félboldogan s fél-könnyben itt e világnak,
Amelyre
Nem vágyik szíve mégegyszer.

2. FÉLKAR:
A szív-megölő tánc, mondhatatlan örület
Után, amiben éjt-nap gyötörten remegett
S amelynek végén, mint anyakéz oltalma, áll
Elébe a lét görcseit elsimító halál!

1. FÉLKAR:
Mert könnyű-csekély a halál, ha nincs más, csak a te
Ügyed, ügyed!
Leszámoló,
Nevető-józanult, gúnyos-szájú búcsúzás!
Óh! de bekapcsolt a nagy
Sors: s azokból, kiket itt csüggve-remegve féltsz,
S kinjaikon szíved csupa seb:

Te vagy
A legkevesebb!

2. FÉLKAR:

Óh, láb, mint óvakodsz!
Azt mondanám: állj ki elébe a vésznek,
Mint csörögve, kígyóként, a homály bokraiból hoz a kard
Feléd:
Ha nem tartana létben az érted nyugtalan
Szív: Isten szentje, akit benyelt a
Rettenetes terek csendje. Óh, a jövő iszonyú, s ami van
Sötét!

1. FÉLKAR:

ÉRbe, vérbe kötözve, belé - s mint
Lábához zsinegeit ideg, mely,
Lépteivel, szaggat, jajdítva tagjainkat
S szívünket a vad rohamával rántó véggel -
Míg láza kihívja az Ismeretlent,
A háborult vér áramában, az Isten-
Fuvallta indulat szelei közt, a Jók
Harcán: hová - mint bús, agg oroszlán nagy, utolsó
Prédájára - forró éhén a szent zsákmány-ragadozó-
Lánggal üldözött
Elment!

2. FÉLKAR:

Mellem zihál s az előbb ijedelme-emelte szív, s megáll,
Mint ki szemet
Mereszt hirtelenül előtte jelent rémre. Elment: s vele
Valami
Elkezdődött! Mint vízgyűrűk, kavarnak a vad áramok;
Karjai
Felkapván kábán - viszi végnélküli tengerre ki
Tört lelkemet
A rettenet!

KAR:

Jaj, elment, egyedül, előre, előre, vad-gondtalan,
S elnyelte a bizonytalan
És megnőtt a vész itt és emelve minket, sodorva lohol,
Part, hajó sehol.

1. FÉLKAR:

Miféle szörnyűség robog, szakadoz le még: hol ez csak a kezdet!
Iszonyodom.
Hátamon
Érzem, s a térdem, ím, rogyadozva reszket,
Mint fa a szélben,
S agyamon a döbbenet;
Valami jön,
Megindult: s aki tartana, tovalett.

Meghalt a világban a remény, hit, bizalom, csuda-tett
S az öröm.

2. FÉLKAR:

Túl az önkívületen
Táncol és bódul eszem,
Gerincemen a borzalom,
És a riadás ráz, mint előlte előtt, rökönyült állatot
Oka-nem-tudott
Rém: minden ízemben
Fut tova bennem!
Óh, hogy bírom ki! mi jön, mi szakad ránk: milyen iszonyú
Hatalom?

KAR:

Óh, emberszív s elem,
A föld s rejtett-magunk
Szövetkezett,
Túllátva e valón,
Vajúdva s majd elhalón,
Mitől, nem értve, riadunk:
Valami vad, veszett
Titokban!

1. FÉLKAR:

Vészt érezve, vészt! -
Szívem hűl, inam elhal alattam!

2. FÉLKAR:

Óh, nézz oda! Nézd!

1. FÉLKAR:

A nap!

2. FÉLKAR:

A nap!

KAR:

Kilobban!

1. FÉLKAR:

Mohó sötét harap

Belé:

Hogy ne lássa többé bűnös szemünk!

2. FÉLKAR:

Vagy húny a borzalomban -

Nem bírva nézni, ami jön, s ami itt van.

KAR:

Jaj, jaj nekünk!

1. FÉLKAR:

Vörös tályog bolyong, majd semmisem.

Elmerült, mint buborék a vizen!

2. FÉLKAR:

S mint akinek, viharban, sátrát viszi a szél,
Alél
S reszket a mindene-hagyta lélek, meztelen.

KAR:

Óvj, Istenünk!

1. FÉLKAR:

Az ég nem bírja és mi kibírjuk íme hát?
Isten nem küld halált,
Mely mosolyogva vált
És pihenés és nem büntetés:
Hogy élve szenvedjük át
Itt: mit a nagy Lét maga sem nézhet már: a Csudát
S az Ítélet iszonyatát.

1. FÉLKAR:

Óh, vakon kavargunk a porban!

2. FÉLKAR:

Éltünk? Volt a tegnap? A ma? Hol van?

KARVEZETŐ:

Az ítélet eljött.

KAR:

Az idő betölt.

KARVEZETŐ:

Hullunk szanaszét!

KAR:

Az ég elfödte szemét.

KARVEZETŐ:

Szívünkben a félelem.

KAR:

Erőnk, velőnk nyugalma kín-dúlt.

1. PÁSZTOR:

Óh! A föld!

2. PÁSZTOR:

A föld!

3. PÁSZTOR:

Megindult!

KAR:

Jaj! Kegyelem! Kegyelem!

3. PÁSZTOR:

Táncol, inall, remeg, ing, tova fut velem,
Dől, imbolyog!

4. PÁSZTOR:

S feltűrődik, hasadoz, szakadoz, mint a habok!

5. PÁSZTOR:

Örvény tátong mellettem! Zuhanok!

6. PÁSZTOR:

Mordul a mély!

1. FÉLKAR:

Urunk, segélj!

2. FÉLKAR:

Gyámunk a vészben!

KARVEZETŐ:

Hogy feszül, reszket a hegy

Rettenetes remegésben -

Mintha egy

Óriás nyomná iszonyú mellét kifelé, kifelé s szétnyitott

Karjait,

Szabadulni - miközben

Rendül a rengetett

Föld - s a pattanón kifeszült s menekülni bősüzt erő

Nyomásain

Szétrepedő burok börtönnyilásain át

Sívít

Heves lehellete s vérlánggal felgyűrűz.

Mint a tűz!

1. FÉLKAR:

Élünk mi még? Vagy rémálom? Élhet az, ki ilyet él?

2. FÉLKAR:

Hullámzó föld visz, rőt éjben, égő hab fényeinel!

KARVEZETŐ:

S mind vadítóbban hörren a mély -

S a kifordult hab-orom

Meredélyén,

Mint kiborult edény vize, ömlik a

Ház, szálfá, barom,

Ember alá

A hirtelenül nyilaló réseken átütő-haló-

Láng-

Kivilágította, vad éjben,

Míg hajlik, zajlik a föld föl és le

Remegőn -

Mintha a tenger-elöntötte, végítélet-nyelte világ

Néhány élője menekülne a végidőn

Iramodva, égő hajón -

S nem lelvén menedékre -

Csak mit a szisszenő, zizzenő, hadaró habözön nyit -

Hátrahagyva a tomboló semmit!

(Óriási dőrejjel meghasad a föld.)

1. PÁSZTOR:

Kezedben vagyunk!

2. PÁSZTOR:

Irgalmazz, Urunk!

KARVEZETŐ:

Le a földre, a földre! Mind! Ki amerre van!

3. PÁSZTOR:

Lapulj le! Bújj le! Szorosan, szorosan!

4. PÁSZTOR:

Óh, itt a mély!

5. PÁSZTOR:

Ott az éj!

1. PÁSZTOR:

Itt a baj!

2. PÁSZTOR:

Láng- és tűz-meredély!

TÖBB HANG:

Jaj!

(Csend, azután lassan feldereng.)

1. PÁSZTOR:

Óh! Amott ni!

2. PÁSZTOR:

Kicsap!

5. PÁSZTOR:

Mi?! - Óh! Mi?

3. PÁSZTOR:

Nézd! Nézd! Ég Kelet!

4. PÁSZTOR:

A fény! A fény!

KAR:

A nap!

1. FÉLKAR:

Töröld meg szemed, töröld meg szemed,
Mint ki letörült valamit színén,
Ami volt.

2. FÉLKAR:

Nem lehet.
Holt a holt.

KARVEZETŐ:

Jaj, ha a szent harag láncot old!

KAR:

A föld meghervadt. A ház sorba omolt.

KARVEZETŐ:

Pusztá minden.

S a csendben

A vész: -

Mint örült anya, ki láza-hűlve, kimerülve pihen

Gyermeke mellett, akit

Megölt,

Hirtelen -

Alszik, alszik, a pusztított

Házak, kiborult fák, szaggatott ölü föld

Mögött, - s magad, magad: ki álmodva jársz,

Beszélsz:

Hogy vagy itt, még élve és szólsz: nem tudod!

1. FÉLKAR:

Nagyra hívta, ím, Isten, nagy próbára szívünket,

És mi a zord vézből érdemtelenül kiverődtünk,

S most álmodva megyünk s nem merjük hinni, hogy élünk!

Szívünkön hideg ül és szánk kérdezni se bír még,

Mit végzett keserű kedvén e lidérc-tüzes éjjel,

Háborodott elemek dühe közt: mit ránk hoz az Isten,

Hogyha az embernek kicsi jóhoz már füle nincsen.

2. FÉLKAR:

S mint iszonyú árból eszmélni hivatban az emlék,

Éjbeborult percekre legelső kép a világból,

Im, te merülsz fel mélyemen: Isten szentje, te, hol vagy? -

Óh, ki palástod rántva futottál száz sereg ellen,

S mint ki hajóra ha lép csak: a szél s tenger hada indul -

Megmozdult teutánad a roppant hangú világ is,

Mint haragos társ: hogy kelteddel húzva a kardot,

Áradjon ki, nehéz kézzel pártolva a harcód.

KARVEZETŐ:

Minden megváltozott már, a

Hangom, a hangom

Is: mint ami újjászületett élve-halálban,

És szívem a rémek után reszketve, s keserűn is, ujjong,

Mert megszólalt az

Elrendelés -

Melybe látva, zúgta itten Ámós, égve, szavait

Egyre: és

Hahotázott a bolond: s mi igazolja, itt van, itt,

A porban!

S a többi még?

Óh!

Ne ámulj, ha aképp

Állok itt, mint diadalban -

S verten bár és szoruló

Szívvel, a Hatalmas kezétől, de titkon

Itt nyom: -

Valami szent-rettenetes robbant e világrendítő-szavu szitkon!

1. FÉLKAR:

Gyors-nyilalva, élve-halva,
Halva-élve:
Hajh, miféle változást
Végzett a Titok velünk
Hirtelen,
Hogy szavadra szót cserélve,
Nagyot várva ébredünk -
Bár a mélyre
Térve, élve bennem, ott ül, ott a félelem!?

2. FÉLKAR:

De nézd: ember! ébredés! - Mintha elmúlt volna, és
Ujrateremtve látnám:
Üzenetet
Küld, íme, a világ!
Ott jön - amott ni!
Hát az élet élet megint
S az ember, a most született -
Im, jön, szétekint,
Szemmel ragyogni
Ujdonat új tereken! -
Vándor! Mi hír, messze, közel? mondd sorra, de sorra el
Mind
Nekem!

(Vándor jön.)

KARVEZETŐ:

Köszöntlek! Óh, mi hord itt, e roppant időn?

VÁNDOR:

Rokon gond. - Alig hagy szólnom a döbbenet!

KARVEZETŐ:

Nem mondsz újat, mi tölt. Mi is megértük azt.

VÁNDOR:

Nem! soha lény, mióta áll e régi föld!

KARVEZETŐ:

Hogy nap húnyt, nyílt a mély: ez nem kis ritkaság.

VÁNDOR:

Ahoz, mit értem én, ez olcsó semmi még!

KAR:

Csudákba fúlt szívem bámul: mi több jöhet?

VÁNDOR:

Meghalt Jeroboám, s Béthel nagy Papja, halld!

KARVEZETŐ:

Nagyot mondsz, ember! - Óh, de hal más ember is.

VÁNDOR:

S Izrael minden föbbje! Egy csapásra mind!

KARVEZETŐ:

Óh! és hogy veszhett annyi erős együtt?

VÁNDOR:

Az Isten embere, Ámós keze nyomán.

UZZIEL:

Álmodsz te! Ember! Ámós! Hogy? Ő ölte? Szólj!

VÁNDOR:

Nem ő és mégis ő. Szememmel láttam én.

KARVEZETŐ:

Szavad talány. És mint esett e csuda, mondd?

VÁNDOR:

Tegnap indult Béthel nagy ünnepe, tudod.

KARVEZETŐ:

Tegnap? Nem is tudom. Tegnap s ma összefolyt.

VÁNDOR:

Ott történt. No de halld, amielőtt megyek.

KARVEZETŐ:

Folytasd: - miből előbb ébredtem - a mesét!

VÁNDOR:

Bizonnyal hírre kelt, mint zendül ott e nap,
Pompában s büszke célban. Napfény soha még
Forróbb és fénylőbb készületre nem sütött,
Mint e napon: s hacsak még sohsem álmodott
Forrásra nem botolt a lét, a születés
Eddigi kútja mellé, százszorozva azt -
Másképp nem érthető, honnan szakadt, ömölt
Ily népözön! A szentélyt, mint könnyű hajót,
Majd fölemelte, míg tódult, dagadt körül,
S hullámozott: s mint gyűszűbe mérsz ki folyamot,
Hogy meg se látszik: annyi fért beléje csak -
A többi kinn dobálta rőt, kék hajjait
Rengő ruháinak. Én benn szorongtam ott,
Íródeák címén viselvén hívatalt,
S szolgálatot így. - Nos: kigyúl, a kegy, szokás
Szerint, az ünnep; illat, égő áldozat;
Forognak a papok s a szentség lelke leng -
Miközben az arany-izzó Isten-közel
Hatalma fog: s a nagy király, verő sugár
Alakjával - ki, mint önmaga szobra, ül
Nagy szentélyében, s mint csillag csillagra süt,
Hívja ki díszben a gyémántfényű Papot.
S a perc telik: s mind lassan és fullatagon
Vonul, a súlytól, mit a szó, szín, illat, íz
Rakott rá - (merre torkollik, tudom, nyomot
Hagy majd az örökkévalóban -) ám a fül,
Szem, száj úgy nyelte csak, elő-falat gyanánt

Ahhoz, mi jön: s mit majd a nagy Pap ajka oszt -
Mert, a különben is szárnyalló szón kívül,
Egyébre fült ma még az éh várakozás:
Új törvényekre, rendre, mit jelentve zeng,
A templom, áhitat köz-dolgain kívül,
A nagy időkre nézve, e sors-hordozó
Beszéd. S haladt a sor: és az ékes karok
Füzére közt, amint ráhullt az alkalom
Sugára: fénylőn kiemelkedett a Pap!
Száján égő nyomor folyt s arra gyógy-eső;
Szólt a nehéz verésről - és arról, mivel
Hárítani véli a forró Isten-dühöt:
Több áldozat, ima s szer, szent adók felől -
S a pár veszettről, kik fondor-fenekedőn
A trón s palást iránt, másban lesik a zord
Körülmény titkát és reá a balzsamot,
S kiket a rend-ovó kéz a törvény szerint
Markol s fenyít: s míg itt szól, fegyveres sereg,
Judával köz-gondban, vonul az iszonyú
Zendülő s bős cselét most csendben forraló,
Pokolfi Ámósért! - mikor: - mikéntha csak
Irott játékban volna: mint a többi mind,
Mit tár e nap még -

UZZIEL:

Ámósról szóltál. Tovább!

VÁNDOR:

Hogy is beszéljem így, csak köz-szóval: amit
Egyszer szül, mint csudát, maga a nagy világ!

KARVEZETŐ:

Csodák vetése ért! Óh, nyujtsd, mit aratott
Szemed: s ahol a szélén böngésztünk mi csak!

VÁNDOR:

A népsűrűn, amely - mint ős Látónk előtt,
Hogy botjával rásujtott, a tengerözön -
Kettéhasadt előtte, az ember-habok
Meredt falként állván mellette kétfelől,
Tompán remegve, a tátongó közepén
Biztos lépéssel az ormolló papi szék
Felé haladt egy ember: s mint nehéz uton,
Melynek minden arasza, perce száz halál,
Vállalkozó merészt rettenve figyelő
Szem s hang kísér: úgy rebbent száz s száz ajakon,
Fojtottan és maga előtt is reszketőn
Ez a név: „Ámós!”

KAR:

Ámós!!

VÁNDOR:

S ez lépett, haladt,

A vállából, melléből áradt nyugalom
Erejével - mintha a Természet maga
Volna, ki nem ismer halált: - és, mint aki
Kisértetet lát, míg beszél - vagy hirtelen
Elrántja szó-erét a benne elrogyó
Lélek: tátongó szájjal csak megáll a Pap,
S bámul. És már előtte, ím, az óriás
Agg, lánggal megrakott hegyként, ezüst feje
Ormával, míg szeme a Papra rálobog,
Mint hó mögül a tűz! S mintha e szemsugár
Hevén lemállott volna, mi kötözte azt -
Teljes torokból dült ki most, meggyúlva, a
Pap hangja: „Ott áll! Ott! Fogjátok meg! Hamar!”
S int: s rettentő szava zengése el se leng -
S örök állnak körül! Ruhák mögül a kard
Kisiklik, mint kigyó, érc-ínnal, könnyedén,
S szisszen, Ámósna szegve nyelvét. Csendesen
Áll ez s csak néz a Papra, - mint ki egyedül,
Vadonnak közepén, nyugodt-zavartalan
Mereng. Robban a Pap megint: „Mit álltok ott!
Fogjátok el!” Moccan Ámós és körbe néz
A tűző fegyverekre, - majd kezét emel
És szól fojtottan: „Emberek!” - s rájuk tekint,
Márványkemény, rezzenhetetlen nyugalom
Fehér fönségében. Döbbennek amazok,
Karjuk lerogy. S most, - mint a tűzhányó, ha kezd,
Előbb mordul, majd mindent megrázva, dörög,
Roppant gránit-páncélját szétvetőn, a hegy
Dörömbölő hangja - százszoros csattanást
Visszhangozó robajjal hördül föl az ősz
Hó száján: „Emberek! Mit akartok ti itt?
Gyilkost kötni? Árulót? Szentségtörőt?
Népszaggató, hamis, álszent, dühödt ebet?
Rút nyomorultat? Nos, fogjátok meg a gazt!
Testvéretek, apátok, ennen véretek
Bajára nézzetek most! Arra, ki nyöszörg,
Szenved, sanyarg s lehull: a sokra! Rajta hát!
Csak álltok itt, meredten? Bámultok reám?
Tán kérditek: ki? Szívetekbe nézzetek!
Ott írva van: s ha nem mertek: megmondom én -
A latrok latra ott van!” - Erre odalép
A paphoz: ki makog, szemet tát, integet,
S megfogva mellén - míg tüzellő díszei
Csilingelnek, zengnek - lerántja azt hanyatt,
Mint nedve-hagyta, vén falombot tép a kéz,
Oly könnyen - s hogy puffan s a kövön elborul,
Nyakára rakja talpát. Ráng, vonaglik ez,
Míg szakálla lefoly, s rőt tóvá terjed el
Alant: mintha szavai ömlenének ott,
Vérként, ahogy száján csuklón, buggyanva dült

A szívrepesztő düh hangja. Majd szóatalan,
Mint zsákmányát vető vad, otthagyván a tört,
Megháborult papot: miközben a tömeg,
Mintha a végtelen Isten hatalma ült
Volna az aggba, lélegzet se ejtve állt
Körül: most fordult csöndesen, s nyugodt kemény
Lépéssel: - míg amaz (mint rosszat álmodó
Erőlködik s gyötörve nyitná szemeit,
De fogja a varázs, s nyögnie kell tovább
Rémét!) nem moccan: - a döbbenete-nyomott
Jeroboámhoz lépett.

KAR:

Óh! szent hatalom!

VÁNDOR:

Félig felállt székében ez, keze kinyúlt,
Elhárítón. S ím, most talpraszökik a Pap,
Futást kezd s „Lázadás!” - rikoltja, „lázadás!”
Fölkapja más a hangot s az lobog tova,
Hang lobban hangon: és e forró pillanat
Oldó hevén a még imént bénult csapat
Riad! - Kard zörren, s mint szúrta, riad a láb
S dobog, s a merevült arc izzik és a hűlt
Ajkakon - mint kiket nem is ennenmaguk
Tüze feszít, de úgy vinné egy hatalom,
Mint szélvész a felhőt: - „Le a Pappal!” - süvölt
„Le a zsarnokkal!” - és amíg pillantanál -
S mire dörrent Ámós: „El itt a kardokat!”
Vérében rogy a Pap! - Kél most Jeroboám,
Látván, helyéről - és előre bukva hull,
S hármát pörögve görg a lépcső fokain
S nem mozdul. Majd csikorduló foggal, forog -
S ugrik, bosszús lélekként, mely halál után
Pusztítani jön - s „Fegyvert! hej! Zendülés!” - kiált.
Egy percig döbbentve fogott a látomás
Mindenkit - mint ellenkező szelek között
Áll és remeg a víz - majd fegyverek zaja
Hallik kívülről. „A királyi seregek!
Utat! Fussunk!” - kavarg az összevissza hang:
Meg a vitézeké benn: „Állj! Vesszünk, ha kell!
De drágán!” - s döng a láb a visszhangzó kövön
S reszket a templom, mint kiben lélek lakik,
S rémül attól, mi jön. De - mint ki e világ
Tájain túlról nézne vést s nem volna, mi
Halhatna még benne - int Ámós íme most,
S szól csöndesen: „Igazat kérni jött a nép
Követje, óh király! és te reá megint
Fegyvert kiáltasz, fegyvert, nem ítéletet.
Ítéljen Isten!” - „Hát ítéljen!” - szólt a Nagy,
A földre csapva botját. - „Vakmerő botor,

Ki fölKentjére kelsz! de már ítéleted
Itt van!” - „Nincs itt, Jeroboám! - felelt az agg
Nyugodtan. - Az embert ítélheted, de az
Élő Istennek lelkét, mely hordoz: s a Jót,
Igazt, jövőt, el nem ítélheted, király!
Csak az Örök ítéli majd: betöltve azt -
Egy jobb emberben, hol csak álom lesz a kény
S a zsarnok!” „És álom leszel te is!” - rikolt
Egy tiszt hangja: ki most, kinn haddal megnövön,
Dagadt árral, lándzsák berzenő ágait
Hordván magával, ömlött zúgva, befelé,
Mint egy folyam. És már reccsent, omolt a véd -
S mohó érc nyúldosott előre, mint a hab,
Mely már az óvó zúgba föcskend villogón -
Míg örülteként, ki vészt hív, bömbölt a király -
S zúdult a nép, mint lököár visszája, kifelé,
Zajlón - s forrott a főrend a király körül,
Örvény közepeként - s itt Ámós, réveteg -
Mint ki, ezen túl, másra néz - s már ím a had!
Mikor: - ki hinné, ki csak olvasná, ekép
Leírva: s nem vetné el, mint koholt csudát!

KARVEZETŐ:

S e két napot papíron, hogy ne mondja rá:
Álom! - Mától potom semmik csak a mesék!

VÁNDOR:

Mikor - s ezt már futtomban értem, az özön
Tömeg közt: benn csak az első urak s a had
S a királyi próféták, Ámós s a papok -
Éj hullt le hirtelen, mit a szent-gyertyafény
Kisértetibbé dült még! aztán csöndesen
Menni kezdett a templom, mint hajó, velünk,
Majd zökkenve megállt. Mint árboc áradó
Szélben, billentek, ingtak a nagy oszlopok:
S mintha egy láthatlan erős, nagymélyre nyúlt,
Roppant karót von erre, arra, iszonyú
Rántás előtt. Mindez csak pillanat - nem is
Tudom - s most: mintha a mozgó cölöpfá az
Azt tartó óriás-föld érző idegét
Sebezte volna, szólt a mély! - A borzalom:
Játék; s az égszakasztó mennydörgés: szelíd
Sóhaj, ahoz, mint dörrent a rettenetes
Szörny, s rázta testét, észkioltó zaj között
Lökvén a légbe az oszlopokat: mire
A súlyosan rájuk rakott márvány, arany
Nagy templom úgy szakadt le, gyorsan, mint tenyér
A légyre csap, száz s száz életet oltva el
Egy csattanással! S tán csak álom, hogy fülem
Hallotta még, kiérve, - hol úgy rogytam el,
Mint egy halott. Majd, fölzavartan a dobaj

S hangok zajától, néz, néz rebbenő szemem
S ámul. Hol a templom volt: háborgó romok -
S egy fél oszlop mögött, mely tört hegyén fogott
Leroppant boltívet, állt Ámós, egyedül!
Állt, csüggő karral, és fejét lehajtva, ott.
Talányként, némán; csak szakálla reszketett
És ajka mozgott. Majd ránézett szomorún
A népre - mely rettenve bújt szeme elől,
Mint ki Istent lát - és megindult csendesen
A holtak és romok közt - s most megállt megint
S szólt: „Emberek! temessétek el a királyt,
S éljetez békén!” S tovalépett az úton,
De, félelemben, nem követte senkisé.
Ez volt: ha istenit elmondhat emberajk.
Hogy ezt megéltem: én veszélyt már nem futok.

KARVEZETŐ:

Csoda hírnöke szódt: s az vitte szárnyait.

VÁNDOR:

S unszolt beszélni: hogy, mi hord, felejttem itt!

(Vándor el.)

KARVEZETŐ:

Kevés, amit

Mondani tudsz még, óh szavam,

Kevés!

A dolgok túlnőttek, tova rajtad, mint tavalyin

Az új

Sarj virít,

Minden lázunk, ijedelmünk leszakadt

S úgy állok ím

Az új nap előtt,

Mint aki számára semmisem történhetik

Már, ami vad,

S jöttén a szívek riadva szöknek -

Mert láttam, ami

Örökké avat jövőknek

Iszonyú dolgoktól rengetett időt!

KAR:

Óh!

Nagyot értünk mi, nagyot!

S ezután már csak némán állva kísérvük,

Lesikló szemünkkel síma-

Szikla, roppant felmeredő alakján,

Az Óriást,

Kit vezetett, unszolt gyarlón, és háborított

Hűségvitte szavunk, míg a gonosz vad dühe bomlott -

Óh, az örök világban ha ér még erre hasonlót

Ember!

De földi alakban így csal ím a Dicsőnek

Nagy Rendeltje: s amíg tartja kezünk -
Szárnyai szöknek; s forró szemünk kapcsaiból és a szorongó
Kéz szorításából, futó-hirtelen
Hatalmassá iramodó léptei a tértelen
Mindenbe s időtelenbe nőnek.

Zárjuk, zárjuk le a szót,
- Mit szólnánk ezután még! -
S nézzük a kicsi nap szokott
Dolgait
Már mi: kiket úgy rökönyített a szemcsaló,
Ám törvény vezette Nagy játéka s arra vitt:
Illetni idétlen ígével a Tudót,
De Isten előtt a szándék. -

Hadd folyjon tova hát
Utjain a sors, és, amerre való,
Menjen a Nagy, a Jó!
Örök hangra felel ő, mint a folyamok szava gerjed,
Mik partjai mellett,
Csöndes titkuk erejét, dagadó tudatát
Kutató
Szemmel áll és bámul az ember.

Nyugodt
Remegéstelen állj hát, s vidd utad ezután,
S várd a jövőt.
Biztos kézben van a Sors,
Mert a Nagyobb szolgálja ő csupán -
És amikor nem hiszik: ott
Áll!
S mi futna ujja közül s szolgálatából tova: nincsen.
Fő, s kicsi, jó, gonosz,
Bármint ragadoz
A Rendben,
Mely a mind jobbra, nagyobbra fogott:
És kicsivel, naggyal, jóval s rosszal, s az élet s halál
Lázaival: egyre növebb
És szebb játékba cseng fel, mint száz hangból egy ütem ver,
Az Ember,
A Minden.

(Ámós közeleg.)

De ott jön, amott!
Óh, pásztor, fogd szavad,
S indulatod,
Mely ömölne özönnel -
Híg szót ő nem szeret.
Óh, öröm, örööm szilajulva tör fel,
S mellem dagad, dagad!
Isten szentje! Ki mondaná, mint dörgött imént, s lobogott
A Mindenható viharán zúgó-fellegű hévben -

Ki látja éppen,
Hogy jön, jön szelíden, mint máskor, munka után,
Végezve a napot.
Fát metszett, vagy tévelyedett, kósza kos után eredt -
Beszélni ment a Hanggal egymagán
Istene-bezengte mező
Mélyeiben. - Derűje szememnek, ballagva érkező,
Béke veled!

ÁMÓS:
És veled, kit örömmel lát e szem megint.

KARVEZETŐ:
Nagy próba áll mögötted: s ép e kar, derék!

ÁMÓS:
Ki bizakodva küzd: karjához áll a Jó.

KARVEZETŐ:
S felhódnak vésze nincsen már, csak árnya van.

ÁMÓS:
A Gazda átvette háztája dolgait.

KARVEZETŐ:
Sokat forgattak itt menteddel az idők.

ÁMÓS:
Munkának állunk; lám, házam is összedőlt.

KARVEZETŐ:
Jó a dolog, ha nyugtot ad hozzá a sors.

ÁMÓS:
Óh pásztor, elhulltak Izrael nagyjai!

KARVEZETŐ:
Vihar közén ha szólsz, tompa, mi máskor üt.

ÁMÓS:
Jeroboám s mind, mind. - Uzziel, jó fiam!

UZZIEL:
Most ébredek még! - Ámós! - Erre tartanak.

(Négy küldött jön.)

1. KÜLDÖTT:
A nép köszönt! Ámós, jöjj, szabj utat nekünk!

ÁMÓS:
Él Jehu negyedíz sarja. Menj, kend fel őt.

2. KÜLDÖTT:
Nem kell többé király! Légy a bíránk. Vezess!

ÁMÓS:
Megindult az idő. Már az vezet tovább.

1. KÜLDÖTT:

Javítani kívánjuk lábunk útjait.

ÁMÓS:

Javít s tanít, mi jön, a lánc s a szenvedés.

2. KÜLDÖTT:

Mi az, mi ingó léptünk gyámolítja így?

ÁMÓS:

A Törvény és Erkölc. Ennek a népe légy.

1. KÜLDÖTT:

És meddig a nagy út, a harc, a bús futás?

ÁMÓS:

Béke jön majd s a jó. Egy-testvér lesz a föld!

2. KÜLDÖTT:

Igy a zavarra, éjre, hajnal születik?

ÁMÓS:

Ezt vívjad, hidd: és élsz, nép. - Béke veletek.

KÜLDÖTTEK:

Béke veled, óh Ámós!

(El.)

KARVEZETŐ:

Néma már a szó.

UZZIEL:

Munkába állt a Sors!

KARVEZETŐ:

Idők új útja jött.

ÁMÓS:

Óh! Emberek, rakjunk tetőt eső előtt.

(Munkába fog a romok körül.)